

**LIETUVOS RESPUBLIKOS APYLINKIŲ TEISMŲ ĮSTEIGIMO IR JŲ VEIKLOS
TERITORIJŲ NUSTATYMO ĮSTATYMO NR. I-2375 PAKEITIMO ĮSTATYMO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS APYLINKIŲ TEISMŲ REORGANIZAVIMO ĮSTATYMO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO,
LIETUVOS APELIACINIO TEISMO, APYGARDŲ TEISMŲ ĮSTEIGIMO, APYGARDŲ
TEISMŲ VEIKLOS TERITORIJŲ NUSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
PROKURATŪROS REFORMAVIMO“ NR. I-497 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NUTARIMO „DĖL APYLINKIŲ
TEISMŲ REORGANIZAVIMO“, LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ ĮSTATYMO NR.
I-480 57, 101 IR 119 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 62¹, 304, 441 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR KODEKSO PAPILDYMO 62² IR 62³ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos apylinkių teismų įsteigimo ir jų veiklos teritorijų nustatymo įstatymo Nr. I-2375 pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Apylinkių teismų įsteigimo projektas), Lietuvos Respublikos apylinkių teismų reorganizavimo įstatymo projekto (toliau – Reorganizavimo įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, apygardų teismų įsteigimo, apygardų ir apylinkių teismų veiklos teritorijų nustatymo bei Lietuvos Respublikos prokuratūros reformavimo“ Nr. I-497 pavadinimo ir 6 straipsnio pakeitimo 7 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto (toliau – Apygardų teismų įsteigimo projektas), Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl apylinkių teismų reorganizavimo“, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo Nr. I-480 57, 101 ir 119 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Teismų įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 62¹, 304, 441 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 62² ir 62³ straipsniais įstatymo projekto (toliau – CPK projektas) (toliau visi kartu – Įstatymų projektai) parengimą paskatino poreikis didinti lėšų, skiriamų teismams išlaikyti, panaudojimo efektyvumą, peržiūrėti apylinkių teismų tinklą, įvertinus bylų mažėjimo teismuose tendencijas, ypač tam tikruose regionuose, optimizuoti, balansuoti darbo krūvio pasiskirstymą teismuose, esančiuose didžiuosiuose miestuose, kur didesnė gyventojų ir verslo koncentracija, ir regionuose, atsižvelgiant ir į numatomas gyventojų pokyčių tendencijas, gerinti teisingumo vykdymo kokybę, didinant teisėjų specializacijos galimybes, finansinių išteklių poreikis teismų sistemoje, vis dar išliekantis netolygiai pasiskirstęs ir neefektyvus žmoniškųjų bei infrastruktūros išteklių naudojimas, teisėjų korpuso formavimo ir optimalaus teisėjų skaičiaus nustatymo problemos, atsižvelgiant į gaunamų bylų pokyčius bei tendencijas ir finansavimo problemas, poreikis efektyvinti civilinį procesą.

2016 m. birželio 23 d. Lietuvos Respublikos teismų reorganizavimo įstatymu Nr. XII-2474 nuo 2018 m. sausio 1 d. buvo reorganizuoti apylinkių teismai, sujungiant 49 apylinkių teismus į 12 apylinkių teismų, iš jų 11 teismų su teritoriniais padaliniais – teismo rūmais, tačiau reforma pakeitė tik juridinį teismų statusą, o ne jų skaičių ar faktines veiklos teritorijas. Nacionalinei teismų administracijai atlikus teismų reformos stebėseną, paaiškėjo, kad ne visi apylinkių teismų rūmai yra efektyvūs, didelė dalis teismui skiriamų finansinių išteklių sunaudojama teismo rūmų pastatams išlaikyti ir administracinio, pagalbinių personalo darbo užmokesčiui, nors teismo rūmuose dirba 3-5 teisėjai, o bylų srautas teismo rūmuose ir teismo rūmų darbo krūvis, lyginant su Lietuvos apylinkių teismų darbo krūvio vidurkiu, yra santykinai nedidelis. Maži bylų srautai, iš kurių didelę dalį sudaro teisiniu turiniu nesudėtingos bylos, teismo rūmų teisėjams tenkantis mažas darbo krūvis turi neigiamos įtakos teisėjų korpuso formavimui ir jo profesiniam lygiui, nėra galimybės nustatyti teisėjų specializacijų, tai užkerta kelią teisėjų profesiniam tobulėjimui. Tai lemia ir pretendentų į

teisėjus, pageidaujančių dirbti mažuose, geografiškai nutolusiuose nuo didžiųjų Lietuvos miestų teismo rūmuose, trūkumo problemą.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitoje „Teismų sistema“¹ nurodyta, kad būtina priimti sprendimus, siekiant kryptingiau organizuoti teismų sistemos veiksmingumo didinimą. Pavyzdžiui, minėtoje ataskaitoje nurodyta, kad nors 2019 metais, lyginant su 2017 metais, teismuose 14 proc. mažėjo nagrinėjamų bylų skaičius bei teisėjų vidutiniai darbo krūviai, tačiau civilinių bylų vidutinė nagrinėjimo trukmė apylinkių teismuose pailgėjo 4,4 proc. ir sudarė 95 dienas ginčo teisenos byloje. Valstybės kontrolė valstybinio audito ataskaitoje „Teismų sistema“ nustatė, kad Lietuva neturi teismų sistemos tobulinimo vizijos, negerėja teismų veiksmingumo rodikliai, ribotos teisėjų specializacijos galimybės: siekiant sudaryti tinkamas sąlygas vykdyti teisingumą ir užtikrinti nuoseklų teismų sistemos tobulinimą, būtina numatyti ilgalaikės teismų sistemos plėtros prioritetines kryptis, tikslus, uždavinius ir laukiamą rezultatą. Tam reikia sukurti teismų sistemos tobulinimo viziją ir, įvertinus jos nuostatas ir kryptis, numatyti teisėkūros ir organizacines priemones, sudarančias galimybes didinti teisėjų, besispecializuojančių nagrinėti civilines arba baudžiamąsias ir (ar) administracinių nusižengimų bylas apylinkės teismuose, dalį. Pagrindinė priežastis, ribojanti teisėjų specializacijos galimybes, yra mažas teisėjų skaičius apylinkių teismų rūmuose, nes nustačius specializaciją nebus galimybės užtikrinti, kad atitinkamos kategorijos bylos nebūtų skiriamos nagrinėti tam pačiam iš anksto žinomam teisėjui. Taip pat minėtoje valstybinio audito ataskaitoje nurodyti teismų veiklos sąlygų, tiesiogiai susijusių su tinkamu teismo proceso organizavimu, užtikrinimo trūkumai dėl neišnaudotų informacinių technologijų galimybių nuotoliniam darbui ir teismų veiklai nepritaikytų pastatų.

Dėl bylų mažėjimo tendencijų, ypač tam tikruose regionuose, kyla poreikis peržiūrėti teismų tinklą. Apylinkių teismų įsteigimo įstatymo projektu siekiama peržiūrėti teismų tinklą, visų pirma įvertinus bylų mažėjimo tendencijas teismuose, ypatingai tam tikruose regionuose. Pavyzdžiui, Telšių apylinkės teisme 2021 m. gauta 6 631 byla, tuo tarpu 2020 m. buvo gauta 8 415 bylų, 2019 m. – 8 806 bylos. Žemiau pateikiami statistiniai duomenys apie 2019-2022 m. lapkričio mėn. laikotarpį gautų bylų tendencijas apylinkių teismuose.

	Iš viso gautų bylų skaičius				Pokytis proc.		
	2019	2020	2021	2022 11 mėn.	2019-2020	2020-2021	2021-2022*
Alytaus apylinkės teismas	10673	10859	9526	10928	1,7	-12,3	14,7
<i>Alytaus rūmai</i>	4677	5093	4643	4245	8,9	-8,8	-8,6
Druskininkų rūmai	1561	1371	1278	1919	-12,2	-6,8	50,2
Lazdijų rūmai	1050	1120	699	899	6,7	-37,6	28,6
Prienų rūmai	1771	1687	1602	1898	-4,7	-5,0	18,5
Varėnos rūmai	1614	1588	1304	1967	-1,6	-17,9	50,8
Kauno apylinkės teismas	38898	37183	36238	29335	-4,4	-2,5	-19,0
<i>Kauno rūmai</i>	28893	27894	26855	20685	-3,5	-3,7	-23,0
Jonavos rūmai	3168	3114	3276	3184	-1,7	5,2	-2,8
Kaišiadorių rūmai	3110	2621	2306	2132	-15,7	-12,0	-7,5
Kėdainių rūmai	3727	3554	3801	3334	-4,6	6,9	-12,3
Klaipėdos apylinkės teismas	17721	16090	15178	12941	-9,2	-5,7	-14,7
<i>Klaipėdos m. rūmai</i>	14309	12831	12054	10262	-10,3	-6,1	-14,9
Klaipėdos r. rūmai	3412	3259	3124	2679	-4,5	-4,1	-14,2
Marijampolės apylinkės teismas	12293	11792	10913	11766	-4,1	-7,5	7,8

¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2020 m. birželio 22 d. valstybinio audito ataskaita „Teismų sistema“ Nr. VAE-5. https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2

<i>Marijampolės rūmai</i>	6399	6035	5307	5536	-5,7	-12,1	4,3
Jurbarko rūmai	1760	1874	1726	2242	6,5	-7,9	29,9
Šakių rūmai	1740	1621	1571	1639	-6,8	-3,1	4,3
Vilkaviškio rūmai	2394	2262	2309	2349	-5,5	2,1	1,7
Panevėžio apylinkės teismas	15416	15067	13720	13621	-2,3	-8,9	-0,7
<i>Panevėžio rūmai</i>	7948	8524	7853	6729	7,2	-7,9	-14,3
Biržų rūmai	1845	1655	1523	1808	-10,3	-8,0	18,7
Kupiškio rūmai	1418	1111	1121	1284	-21,7	0,9	14,5
Pasvalio rūmai	1410	1346	1156	1458	-4,5	-14,1	26,1
Rokiškio rūmai	2795	2431	2067	2342	-13,0	-15,0	13,3
Plungės apylinkės teismas	6046	6058	5673	6837	0,2	-6,4	20,5
<i>Plungės rūmai</i>	2275	2368	1998	2179	4,1	-15,6	9,1
Kretingos rūmai	1940	1751	1856	2082	-9,7	6,0	12,2
Palangos rūmai	1177	1250	1203	1503	6,2	-3,8	24,9
Skuodo rūmai	654	689	616	1073	5,4	-10,6	74,2
Šiaulių apylinkės teismas	21405	20162	19538	18133	-5,8	-3,1	-7,2
<i>Šiaulių rūmai</i>	11601	10783	10575	9076	-7,1	-1,9	-14,2
Joniškio rūmai	1528	1522	1444	1319	-0,4	-5,1	-8,7
Kelmės rūmai	1746	1979	1499	1875	13,3	-24,3	25,1
Pakruojo rūmai	1510	1491	991	932	-1,3	-33,5	-6,0
Radviliškio rūmai	3197	2943	3076	2809	-7,9	4,5	-8,7
Raseinių rūmai	1823	1444	1953	2122	-20,8	35,2	8,7
Tauragės apylinkės teismas	6987	6628	6211	7138	-5,1	-6,3	14,9
<i>Tauragės rūmai</i>	3048	2969	2569	3066	-2,6	-13,5	19,3
Šilalės rūmai	1162	1076	967	1134	-7,4	-10,1	17,3
Šilutės rūmai	2777	2583	2675	2938	-7,0	3,6	9,8
Telšių apylinkės teismas	8806	8415	6631	7152	-4,4	-21,2	7,9
<i>Telšių rūmai</i>	2967	2948	2303	2745	-0,6	-21,9	19,2
Akmenės rūmai	1723	1659	1344	1038	-3,7	-19,0	-22,8
Mažeikių rūmai	4116	3808	2984	3369	-7,5	-21,6	12,9
Utenos apylinkės teismas	8942	7615	7184	9323	-14,8	-5,7	29,8
<i>Utenos rūmai</i>	2611	2106	1983	2428	-19,3	-5,8	22,4
Anykščių rūmai	1510	1273	1242	1376	-15,7	-2,4	10,8
Ignalinos rūmai	1108	1115	888	1479	0,6	-20,4	66,6
Molėtų rūmai	1086	930	888	1226	-14,4	-4,5	38,1
Visagino rūmai	1493	1244	1263	1266	-16,7	1,5	0,2
Zarasų rūmai	1134	947	920	1548	-16,5	-2,9	68,3
Vilniaus regiono apylinkės teismas	17858	16257	16635	16726	-9,0	2,3	0,5
<i>Vilniaus r. rūmai</i>	5818	5766	5916	5069	-0,9	2,6	-14,3
Šalčininkų rūmai	2268	1774	1579	2217	-21,8	-11,0	40,4
Širvintų rūmai	1878	1367	1399	1284	-27,2	2,3	-8,2
Švenčionių rūmai	2136	1358	1845	1874	-36,4	35,9	1,6
Trakų rūmai	3257	3712	3305	3309	14,0	-11,0	0,1
Ukmergės rūmai	2501	2280	2591	2973	-8,8	13,6	14,7
Vilniaus miesto apylinkės	52299	48108	44063	30931	-8,0	-8,4	-29,8

teismas							
---------	--	--	--	--	--	--	--

*Duomenys apima 2022 m. sausio – lapkričio mėn.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2022 m. apylinkių teismuose, turinčiuose mažesnę darbo krūvį, gautų bylų skaičius išaugo, lyginant su prieš tai buvusiais metais, dėl teisinio reguliavimo pokyčių, sudarančių galimybę padalinti tarp teismų gautas bylas dėl teismo įsakymo išdavimo, siekiant sumažinti Vilniaus miesto apylinkės teismo darbo krūvį², bei dėl bylų, susijusių su neteisėtų migrantų antplūdžiu šalyje. Žemiau pateikiami statistiniai duomenys apie 2019-2022 m. lapkričio mėn. laikotarpį gautų bylų dėl teismo įsakymo išdavimo ir dėl neteisėtų migrantų tendencijas apylinkių teismuose. Klausimus dėl neteisėtų migrantų sulaikymo, sulaikymui alternatyvių priemonių taikymo, pratęsimo, pakeitimo sprendžia apylinkių teismai pagal užsieniečio buvimo vietą. Nepaprastosios padėties, paskelbtos ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio metu atitinkamus klausimus taip pat gali spręsti kitas artimiausias užsieniečio buvimo vietai apylinkės teismas.

	Pabėgėlių bylos		Teismo įsakymai							
	2021	2022 11 mėn.	2019		2020		2021		2022 11 mėn.	
Alytaus apylinkės teismas	71	173	2658	24,9%	2888	26,6%	2423	25,4%	4297	39,3%
<i>Alytaus rūmai</i>	28	89	1136	24,3%	1169	23,0%	1054	22,7%	1107	26,1%
Druskininkų rūmai	19	13	360	23,1%	397	29,0%	369	28,9%	990	51,6%
Lazdijų rūmai	11	25	266	25,3%	338	30,2%	156	22,3%	329	36,6%
Prienų rūmai	4	24	499	28,2%	550	32,6%	458	28,6%	826	43,5%
Varėnos rūmai	9	22	397	24,6%	434	27,3%	386	29,6%	1045	53,1%
Kauno apylinkės teismas		112	10528	27,1%	10154	27,3%	9529	26,3%	6062	20,7%
<i>Kauno rūmai</i>		112	7595	26,3%	7126	25,5%	6593	24,6%	3081	14,9%
Jonavos rūmai			900	28,4%	1116	35,8%	1116	34,1%	1239	38,9%
Kaišiadorių rūmai			786	25,3%	631	24,1%	540	23,4%	616	28,9%
Kėdainių rūmai			1247	33,5%	1281	36,0%	1280	33,7%	1126	33,8%
Klaipėdos apylinkės teismas			3987	22,5%	3479	21,6%	3311	21,8%	2773	21,4%
<i>Klaipėdos m. rūmai</i>			3129	21,9%	2781	21,7%	2543	21,1%	1957	19,1%
Klaipėdos r. rūmai			858	25,1%	698	21,4%	768	24,6%	816	30,5%
Marijampolės apylinkės teismas	214	558	3157	25,7%	3277	27,8%	2984	27,3%	3850	32,7%
<i>Marijampolės rūmai</i>	75	190	1380	21,6%	1382	22,9%	1310	24,7%	1203	21,7%
Jurbarko rūmai	44	118	532	30,2%	611	32,6%	454	26,3%	961	42,9%
Šakių rūmai	35	114	595	34,2%	546	33,7%	533	33,9%	742	45,3%
Vilkaviškio rūmai	60	136	650	27,2%	738	32,6%	687	29,8%	944	40,2%
Panevėžio apylinkės teismas			4879	31,6%	5147	34,2%	4689	34,2%	5315	39,0%

² Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-171, pagal kurį nuo 2022 m. gegužės 1 d. bylos pagal pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo, kurie paduodami elektroninių ryšių priemonėmis, paskirstomos šiame įsakyme nurodytų teismų teisėjams.

<i>Panevėžio rūmai</i>			2548	32,1%	2948	34,6%	2705	34,4%	1926	28,6%
Biržų rūmai			609	33,0%	604	36,5%	561	36,8%	943	52,2%
Kupiškio rūmai			535	37,7%	431	38,8%	456	40,7%	751	58,5%
Pasvalio rūmai			367	26,0%	444	33,0%	404	34,9%	753	51,6%
Rokiškio rūmai			820	29,3%	720	29,6%	563	27,2%	942	40,2%
Plungės apylinkės teismas			1560	25,8%	1684	27,8%	1597	28,2%	3343	48,9%
<i>Plungės rūmai</i>			645	28,4%	698	29,5%	641	32,1%	957	43,9%
Kretingos rūmai			520	26,8%	485	27,7%	484	26,1%	933	44,8%
Palangos rūmai			198	16,8%	252	20,2%	243	20,2%	762	50,7%
Skuodo rūmai			197	30,1%	249	36,1%	229	37,2%	691	64,4%
Šiaulių apylinkės teismas			5909	27,6%	5675	28,1%	5860	30,0%	6552	36,1%
<i>Šiaulių rūmai</i>			3187	27,5%	2784	25,8%	3018	28,5%	2511	27,7%
Joniškio rūmai			436	28,5%	475	31,2%	479	33,2%	572	43,4%
Kelmės rūmai			537	30,8%	769	38,9%	519	34,6%	1054	56,2%
Pakruojo rūmai			424	28,1%	508	34,1%	274	27,6%	336	36,1%
Radviliškio rūmai			875	27,4%	833	28,3%	961	31,2%	1097	39,1%
Raseinių rūmai			450	24,7%	306	21,2%	609	31,2%	982	46,3%
Tauragės apylinkės teismas			1918	27,5%	1974	29,8%	1983	31,9%	3191	44,7%
<i>Tauragės rūmai</i>			901	29,6%	919	31,0%	766	29,8%	1320	43,1%
Šilalės rūmai			272	23,4%	324	30,1%	284	29,4%	652	57,5%
Šilutės rūmai			745	26,8%	731	28,3%	933	34,9%	1219	41,5%
Telšių apylinkės teismas			2678	30,4%	2621	31,1%	1972	29,7%	2955	41,3%
<i>Telšių rūmai</i>			1088	36,7%	1080	36,6%	691	30,0%	1145	41,7%
Akmenės rūmai			507	29,4%	433	26,1%	419	31,2%	387	37,3%
Mažeikių rūmai			1083	26,3%	1108	29,1%	862	28,9%	1423	42,2%
Utenos apylinkės teismas		225	3100	34,7%	2455	32,2%	2210	30,8%	4812	51,6%
<i>Utenos rūmai</i>		81	995	38,1%	641	30,4%	502	25,3%	1035	42,6%
Anykščių rūmai		17	565	37,4%	413	32,4%	432	34,8%	695	50,5%
Ignalinos rūmai		71	390	35,2%	459	41,2%	302	34,0%	872	59,0%
Molėtų rūmai		18	359	33,1%	338	36,3%	274	30,9%	735	60,0%
Visagino rūmai		17	490	32,8%	326	26,2%	424	33,6%	631	49,8%
Zarasų rūmai		21	301	26,5%	278	29,4%	276	30,0%	844	54,5%
Vilniaus regiono apylinkės teismas	1054	1174	4832	27,1%	4692	28,9%	4468	26,9%	5775	34,5%
<i>Vilniaus r. rūmai</i>	206	206	1118	19,2%	1185	20,6%	1346	22,8%	1292	25,5%
Šalčininkų rūmai	206	298	514	22,7%	548	30,9%	266	16,8%	851	38,4%
Širvintų rūmai	185	187	984	52,4%	459	33,6%	364	26,0%	492	38,3%
Švenčionių rūmai	281	197	875	41,0%	454	33,4%	653	35,4%	831	44,3%
Trakų rūmai		28	588	18,1%	1369	36,9%	963	29,1%	1241	37,5%
Ukmergės rūmai	176	258	753	30,1%	677	29,7%	876	33,8%	1068	35,9%
Vilniaus miesto apylinkės teismas		170	14511	27,7%	13925	28,9%	12097	27,5%	3761	12,2%

Netolygus darbo krūvis, ypač didžiuliosiose miestuose, kur didesnė gyventojų ir verslo koncentracija. Remiantis 2020–2022 m. Lietuvos teismų veiklos rezultatų statistiniais duomenimis, apylinkių teismuose 2022 m. vidutinis darbo krūvio rodiklis buvo 33,75 (2021 m. šis rodiklis siekė 34,25, 2020 m. – 34,24). Mažiausias darbo krūvis 2022 m. buvo Utenos apylinkės teismo Utenos rūmuose – 26,00. Šio teismo rūmų darbo krūvio rodiklis buvo 23 proc. mažesnis nei bendras apylinkių teismų darbo krūvio vidurkis. Taip pat mažiausias darbo krūvis 2022 m. užfiksuotas Plungės apylinkės teismo Palangos rūmuose (26,72), Panevėžio apylinkės teismo Biržų rūmuose (27,5). Didžiausias darbo krūvio rodiklis 2022 metais buvo užfiksuotas Panevėžio apylinkės teismo Kupiškio rūmuose, kur darbo krūvio rodiklis buvo 53,27, t. y. 58 proc. didesnis nei bendras apylinkių teismų darbo krūvio vidurkis. Taip pat didžiausias darbo krūvis 2022 m. užfiksuotas Vilniaus regiono apylinkės teismo Šalčininkų rūmuose (48,97), Marijampolės apylinkės teismo Jurbarko rūmuose (42,81). 2021 m. mažiausias darbo krūvis buvo Utenos apylinkės teisme (24,51), Alytaus apylinkės teisme (27,29), Tauragės apylinkės teisme (27,43), Plungės apylinkės teisme (27,79). Didžiausias darbo krūvis 2021 m. buvo užfiksuotas Kauno apylinkės teisme (39,02), Vilniaus miesto apylinkės teisme (38,89). Statistiniai duomenys rodo, kad darbo krūvis teismuose nėra subalansuotas – vienuose teismuose jis žymiai mažesnis nei darbo krūvio vidurkis, kituose – žymiai jį viršija, nors teismų pirmininkai organizuodami teismo darbą ir siekdami didinti bylų nagrinėjimo operatyvumą, suvienodinant teisėjų ir teismų darbuotojų darbo krūvį, aktyviai naudoja įstatyme numatytas galimybes dėl darbo krūvio vienodinimo teismo, susidedančio iš teismo rūmų, viduje. Atsižvelgiant į tai, kad bylos nagrinėjimo vieta negali būti nutolinama nuo proceso šalių, skirtingi darbo krūviai tarp teismo rūmų gali būti vienodinami šiais būdais:

a) bylas, nagrinėtinas rašytinio proceso tvarka, perduodant nagrinėti mažesnę darbo krūvį turintiems to paties teismo padaliniais (rūmams), kuriuose ir vyksta bylos nagrinėjimas;

b) bylas, nagrinėtinas žodinio proceso tvarka, paskiriant nagrinėti teisėjams iš mažesnę darbo krūvį turinčio to paties teismo padalinio (rūmų), nekeičiant bylos nagrinėjimo vietos, teisėjui atvykstant į žodinį nagrinėjimą kitame teismo padalinyje;

c) teismo pirmininko sprendimu, pripažinus, kad byla gali būti ekonomiškiau ir operatyviau išnagrinėta kitame teismo padalinyje (rūmuose), bylas perduodant nagrinėti kitam to paties teismo padaliniiui, arčiau kurio yra daugumos proceso dalyvių gyvenamoji ar buveinės vieta, daugumos įrodymų, įvykių, su kuriais reikalavimas labiausiai susijęs, ar procesinio dokumento padavimo vieta. Tai sudaro sąlygas priartinti apylinkės teismus prie proceso dalyvių, sumažina jų patiriamus bylinėjimosi kaštus. Proceso įstatymuose įtvirtintina galimybė byloje dalyvaujantiems asmenims pareikšti prašymą, kuriame teismo padalinyje bylos nagrinėjimas jiems būtų priimtinesnis, tačiau teismas nėra saistomas šios nuomonės.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 62¹ straipsnyje nustatyta teismo administracinę priežiūrą atliekančio subjekto (apygardos teismų pirmininkų ar atitinkamai Lietuvos apeliacinio teismo pirmininko) teisė nutartimi dar nepaskirtas konkrečiam teisėjui (teisėjų kolegijai) bylas, atrinktas atsitiktine tvarka, priskirti nagrinėti kito teismo teisėjams. Tokia teise minėti subjektai gali pasinaudoti įžvelgdami galimybę paspartinti bylų nagrinėjimą tais atvejais, kai dėl skirtingo atskiruose teismuose gaunamo bylų srauto esmingai skiriasi teisėjų ir teismo darbo krūviai. Įstatymų leidėjas tokias praktikoje itin pasiteisinusias nuostatas numatė tik 2015 metais ir tik reglamentuodamas civilinių bylų nagrinėjimą.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 229 straipsnyje nustatytos taisyklės, siekiant užtikrinti svarbius valstybės saugumo, viešosios tvarkos, taip pat ir teisingumo interesus, kurie apima ir siekį paspartinti bylų nagrinėjimą, leidžia perduoti bylas kitam teismui. Šis instrumentas yra išimtinis ir tik retais atvejais leidžia perduoti kitam teismui konkrečią bylą, kurioje jau žinomi proceso dalyviai, o ne atsitiktine tvarka atrinktų bylų tam tikrą skaičių. 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo BPK 229¹ straipsnis, kuris numato galimybę apygardų teismų pirmininkams ir Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkui iš esmės analogišką teisę kaip ir CPK nutartimi dar nepaskirtas konkrečiam teisėjui (teisėjų kolegijai) bylas, atrinktas atsitiktine tvarka, priskirti nagrinėti kito teismo teisėjams, konstatavus esminį darbo krūvio skirtumą apylinkės teismuose. Šiame straipsnyje nustatytais pagrindais nagrinėti kito teismo teisėjams gali būti

priskiriamos bylos, kurios BPK nustatytais atvejais gali būti nagrinėjamos nerengiant teismo posėdžio arba rašytinio proceso tvarka, taip pat, kai BPK nustatyta tvarka jos nagrinėjamos naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas. Vis dėlto šis teisinis reguliavimas yra naujas, todėl jo įtaka apylinkių teismų darbo krūvio paskirstymui dar negali būti įvertinta.

Pažymėtina ir tai, kad teismuose, kuriuose krūvis yra didesnis, tam tikrų kategorijų bylų nagrinėjimas užtrunka ilgiau, dėl didelio krūvio nukenčia tam tikrų bylų proceso operatyvumas, todėl būtinos organizacinės, teisinės ir finansinės priemonės, leisiančios sparčiai reaguoti ir į gaunamų bylų srautų pokyčius.

Poreikis gerinti teisingumo vykdymo kokybę (nesudarytos galimybės teisėjams specializuotis regionuose, sunku pritraukti kvalifikuotus darbuotojus, teisėjo profesijos nepatrauklumo problema). Teisėjų skaičius įvairiose Europos valstybių teisės sistemose reikšmingai skiriasi. Lietuvoje 100 tūkst. gyventojų tenka 26,5 teisėjų skaičius (vidutiniškai Europos Sąjungoje – 21,8). Pagal 100 tūkst. gyventojų tenkančių teisėjų skaičių Lietuva tarp Europos Sąjungos šalių yra 10-oje vietoje (26,5 teisėjai), Latvija yra 6-oje vietoje (29,1 teisėjai), Estija – 17-oje vietoje (17,6 teisėjų)³. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad reikšmingai skiriasi ir teismuose gaunamų bei išnagrinėjamų bylų skaičius 100 gyventojų: Lietuvoje – 3,554 (išnagrinėjamų 3,682), vidutiniškai kitose Europos valstybėse – 2,27 (išnagrinėjamų 2,14). Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) ataskaitose teigiama, kad profesionalių teisėjų skaičiui 100 tūkst. gyventojų gali turėti įtakos geografiniai veiksniai ir (arba) Europos teisinių sistemų raida. Daug Vidurio ir Pietryčių Europos valstybių turi daugiau nei 20 teisėjų 100 tūkst. gyventojų. Tai iš esmės teisinės sistemos, paveiktos germanų teisės, būtent Austrija, Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Kroatija, Čekija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Latvija, Lietuva, Juodkalnija, Šiaurės Makedonija, Lenkija, Serbija, Slovakijos Respublika ir Slovėnija. Be to, kaip jau pabrėžta ankstesnėse ataskaitose, Rytų Europos šalyse tradiciškai daugiau teisėjų ir valstybės tarnautojų, tenkančių vienam gyventojui. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal CEPEJ duomenis Lietuva reikšmingai išsiskiria ir pagal prokurorų skaičių vienam gyventojui – Lietuvoje jų 23,8, vidurkis kitose Europos valstybėse – 11,2, nors pagal finansavimo rodiklį prokuratūra beveik siekia kitų valstybių vidurkį – 11,3, kitose valstybėse – 11,8; kai toks pats rodiklis teismų finansavimo atžvilgiu atitinkamai 28 ir 40,79 Eur vienam gyventojui.

Lietuvoje teisėjų skaičius – 786 teisėjai. Pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 12 straipsnio 8 dalį Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų skaičių nustato Lietuvos Respublikos Seimas Respublikos Prezidento teikimu, pasiūlius Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkui. Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. XIII-2682 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų skaičiaus nustatymo“ nuo 2020 m. birželio 1 d. nustatytas Lietuvos Aukščiausiojo teismo teisėjų skaičius – 32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų skaičių nustato Respublikos Prezidentas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko siūlymu (Teismų įstatymo 12 straipsnio 9 dalis). 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Nr. 1K-163 „Dėl Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų skaičiaus“ nustatytas teisėjų skaičius – 21. Kitų teismų teisėjų skaičių nustato Respublikos Prezidentas Teisėjų tarybos patarimu. Kai teismas sudarytas iš teismo rūmų, teisėjų skaičių teismo rūmuose nustato Respublikos Prezidentas Teisėjų tarybos patarimu (Teismų įstatymo 12 straipsnio 10 dalis). 2022 metais apylinkių teismuose buvo 491 teisėjo etatas, apygardų teismuose – 162 teisėjo etatai.

Kriterijų, kuriais remiantis turėtų būti nustatomas ar keičiamas teisėjų skaičius, įstatyme nėra įtvirtinta. Tačiau akivaizdu, kad tinkamas teismų sistemos veikimas susijęs su adekvačiais žmogiškaisiais ir materialiaisiais ištekliais. Tinkami ištekliai (teisėjų, teismo personalo ir finansiniai resursai, mokymo paslaugos) turėtų užtikrinti gerą teisingumo sistemos veikimą, tinkamas sąlygas teismuose ir kvalifikuotus darbuotojus. Europos Komisija pabrėžia, kad dėl nepakankamo reikalingą kvalifikaciją ir įgūdžius turinčių darbuotojų skaičiaus, be tęstinių mokymų galimybės kyla pavojus proceso ir sprendimų kokybei.

³ Europos Komisijos 2022 m. paskelbta Europos Sąjungos teisingumo rezultatų suvestinė https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/eu_justice_scoreboard_2022.pdf, 29 psl.

Valstybės kontrolė valstybinio audito ataskaitoje „Teisingumo sistema“⁴ nustatė, kad Lietuvos teismų sistemoje nėra rodikliais įvertintas teisėjų poreikis, nėra nustatytas optimalus teismo (teisėjo) darbo krūvis, teisėjų komandoms suformuoti trūksta teisėjų padėjėjų ir teismo posėdžių sekretorių. Pastaraisiais metais Lietuvos teismai susiduria su ypatingai didele problema – kvalifikuoto personalo pritraukimu ir (ar) jo išlaikymu teismų sistemoje. Pavyzdžiui, remiantis Nacionalinės teismų administracijos pateiktais duomenimis, 2022 m. spalio mėn. teismuose buvo neužimti 95 teisėjų padėjėjų ir 74 teismo posėdžių sekretorių etatai ir teismai nuolat ieško trūkstamo personalo, bet jo neranda. Net ir aukščiausios šalies teismai šiuo požiūriu yra nekonkurencingi darbo rinkoje bei nepajėgūs pritraukti į teismų sistemą geriausių specialistų. Neužimtų teisėjų pareigybių skaičius kasmet didėja: per 2017–2019 m. laisvų teisėjų etatų dalis padidėjo nuo 2,3 iki 4,7 procento⁵. 2021 m. teismuose dirbo 721 teisėjas (iš jų vienas teisėjas, paskirtas dvejimėms metams) (2020 m. – 746, 2019 m. – 750), taigi, iš 786 etatų 66 buvo neužimti. 2022 m. teismuose dirbo 705 teisėjai (iš jų du teisėjai, paskirti dvejimėms metams), o etatų buvo 786 ir iš jų tik 703 užimti. Matoma tendencija, kad didėja neužimtų etatų skaičius teismuose.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2021 m. pabaigoje buvo mažiausias dirbančių teisėjų skaičius, lyginant su ankstesniais metais, be to, 2021 metais teisėjų korpusą papildė mažiau teisėjų nei per pastaruosius dvejus metus – buvo paskirta tik 12 naujų teisėjų⁶. 2022 m. buvo paskirti 27 apylinkių teismų teisėjai, iš jų 2 metams – 2 teisėjai. Tačiau bendras neužimtų teisėjų skaičius 2022 m. išliko didesnis nei 2021 m. – 81 etatas neužimtas.

Taip pat pastaruoju metu nuolat susiduriama su pretendentų į apylinkės teismų teisėjų pareigas trūkumu. Mažiausiai sulaukiama pretendentų į mažesnių, labiau nutolusių rajonų teismų teisėjus, pavyzdžiui, Akmenės, Švenčionių, Visagino ir kt. Daugėjant neužimtų teisėjų darbo vietų, didėja darbo krūvis dirbantiems teisėjams ir atitinkamai ilgėja tam tikrų kategorijų bylų nagrinėjimo trukmė. Net vieno teisėjo trūkumas ypač didelę įtaką turi mažos sudėties (2–5 teisėjų) apylinkių teismų rūmų, kurių Lietuvoje yra didžioji dalis, darbui. Tokie atvejai neišvengiamai lemia ir tai, jog administravimo ir infrastruktūros išlaikymo kaštai tampa neproporcingai per dideli.

Būtina sudaryti praktines sąlygas vienai iš teismų veiklos efektyvumą sąlygojančių priemonių – teisėjų specializacijai, įgyvendinti. Pagrindinė priežastis, ribojanti teisėjų specializacijos galimybes, yra bylų teisingumas, nustatytas teismo rūmams, ir mažas teisėjų skaičius teismo rūmuose, nes nustačius specializaciją mažuose teismo rūmuose nebus galimybės užtikrinti, kad atitinkamos kategorijos bylos nebūtų skiriamos nagrinėti tam pačiam iš anksto žinomam teisėjui. Šiuo metu daugiau nei pusėje apylinkių teismų rūmų yra 3-5 teisėjų etatai, todėl specializacijų nustatymas yra ribotas. Teismo rūmuose, kuriuose dirba 2-3 teisėjai, specializacijų nėra⁷.

Nuolatinis naujų teisės aktų priėmimas tiek tarptautiniu, tiek Europos ar nacionaliniu lygmenimis ir besikeičianti teismų praktika bei doktrina plečia teisės mokslo ribas ir daro jį sudėtingą. Teisėjui darosi sunku įvaldyti visas šias sritis, tuo tarpu visuomenė ir bylos šalys iš teismų reikalauja vis daugiau profesionalumo ir efektyvumo. Teisėjų specializacija gali užtikrinti, kad jie turėtų reikiamų žinių ir patirties savo jurisdikcijos srityje. Puikus nagrinėjamos srities išmanymas gali pagerinti teisėjo priimamo sprendimo kokybę. Besispecializuojantys teisėjai gali tapti geresniais savo specifinės srities ekspertais, tai atitinkamai gali sustiprinti jų teismo autoritetą. Bylų dokumentų koncentravimas pasirinktų besispecializuojančių teisėjų rankose gali prisidėti prie teismų sprendimų nuoseklumo ir, galiausiai, skatinti teisinį tikrumą. Specializacija gali padėti teisėjams, pakartotinai dirbantiems su panašiomis bylomis, geriau suvokti tikrovę, susijusią su jiems pateiktomis bylomis, tiek techniniu, tiek socialiniu ar ekonominiu lygmenimis ir atitinkamai rasti

⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2020 m. birželio 22 d. valstybinio audito ataskaita „Teismų sistema“ Nr. VAE-5. https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2 (20-23, 28-30 psl.).

⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2020 m. birželio 22 d. valstybinio audito ataskaita „Teismų sistema“ Nr. VAE-5. https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2 (23 psl.).

⁶ Lietuvos teismai. Veiklos rezultatai 2021 m. [teismai2022-taisyta.pdf](https://www.teismai2022-taisyta.pdf) (6-7 psl.).

⁷ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2020 m. birželio 22 d. valstybinio audito ataskaita „Teismų sistema“ Nr. VAE-5. https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2 (40 psl.).

sprendimus, labiau atitinkančius šias gyvenimo situacijas. Besispecializuojantys teisėjai, turintys žinių kitose nei teisė srityse, gali plačiau pažvelgti į nagrinėjamas problemas. Specializacija, padidindama kompetenciją tam tikroje teisinėje sferoje, gali padėti padidinti teismų efektyvumą ir pagerinti bylų tvarkymą, atsižvelgiant į nuolat didėjančių bylų skaičių⁸.

Valstybės kontrolė valstybinio audito ataskaitoje „Teisingumo sistema“⁹ įvertino, kokia dalis panaikintų sprendimų grąžinama į pirmąją instanciją iš naujo nagrinėti apylinkių teismuose, kuriuose specializacija nenustatyta, ir teismuose, kuriuose bylos nagrinėjamos pagal specializaciją: teismuose, kuriuose specializacija nenustatyta, panaikintų ir į pirmąją instanciją iš naujo nagrinėti grąžintų civilinių bylų dalis 2018 m. sudarė vidutiniškai 70 proc. nuo visų panaikintų sprendimų, 2019 m. ~75 proc., ir buvo ~15,5 proc. didesnė negu teismuose, kuriuose specializacija nustatyta. Tai rodo tiesioginę teisėjų specializacijos bei teismo sprendimų kokybės ir stabilumo priklausomybę.

Konsultacinė Europos teisėjų taryba (CCJE) nuomonėje (2012) Nr. 15 „Dėl teisėjų specializacijų“ taip pat yra pažymėjusi, kad specializacijos turėtų būti nustatomos teismuose, kuriuose yra pakankamas skaičius teisėjų specializacijoms nustatyti. Tai neturėtų būti daroma teismuose, turinčiuose labai mažą teisėjų skaičių. Specializacijos nustatymas prisideda prie teismo veiklos veiksmingumo didinimo ir efektyvesnio bylų valdymo proceso, atsižvelgiant, pavyzdžiui, į didėjančių bylų skaičių. Tačiau steigiant specializuotus teismus ar nustatant teisme specializacijas turi būti užtikrinamos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės: teisė į teisingą teismą, teisminės gynybos prieinamumo principas, bylos išnagrinėjimas per protingą laiką¹⁰.

Finansinių išteklių poreikis. Pakankami žmogiškieji ir finansiniai ištekliai yra efektyvių teisingumo sistemų pagrindas. Remiantis 2022 m. Europos Sąjungos teisingumo rezultatų suvestinės duomenimis ir vertinant Lietuvą Europos Sąjungos šalių kontekste, pažymėtina, kad Lietuva yra tarp šalių, kurių valdžios sektoriaus išlaidos teismams yra mažiausios, nepaisant teismams keliamų aukštų reikalavimų. Lietuva yra priešpaskutinėje vietoje pagal valdžios sektoriaus išlaidas teismams, skaičiuojant eurai vienam gyventojui, taip pat Lietuva yra viena iš tų valstybių, kurioje valdžios sektoriaus išlaidos teismams, kaip bendrojo vidaus produkto (BVP) procentinė dalis, yra mažiausios (nesiekia 0,3 proc. BVP).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. spalio 20 d. Nr. 861 nutarimu patvirtinta 2021–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos teisingumo sistemos plėtros programa, skirta 2021–2030 m. nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998, teisingumo srities strateginiams tikslams ir uždaviniams įgyvendinti. Programoje nurodytos esminės teisingumo srities problemos ir iššūkiai, numatytos konkrečios priemonės, leisiančios padidinti teisingumo sistemos ir bausmių vykdymo sistemos veiksmingumą. Viena iš problemų, akcentuojamų programoje – esamas finansavimo skyrimo modelis nesusietas su teismų, kaip nepriklausomų valdžios institucijų, teisiniu statusu ir poreikiais.

Pažymėtina, kad Teismų įstatymo 113 straipsnyje įtvirtinta, kad teismų savivalda – teisėjų ir teismų teisė ir reali galia pagal Konstituciją ir kitus įstatymus laisvai ir savarankiškai, savo atsakomybe spręsti teismų veiklos klausimus. Teisėjų taryba, būdama vykdomoji teismų savivaldos institucija, kasmet teikia teismų poreikius dėl finansavimo, atsižvelgusi į teismų veiklos aktualijas. Teismų kasmet teikiamas biudžetų poreikis yra ženkliai didesnis nei skiriami biudžeto asignavimai, o biudžetinius metus teismai baigia turėdami įsiskolinimų. Pavyzdžiui, 2022 metams, lyginant su 2021 metais, papildomai teismų biudžetų poreikiams teismai pateikė 15 263 tūkst. eurų poreikį, o papildomai skirta – 4 374 tūkst. eurų, dalis poreikių nefinansuojami ilgą laiką ir kartojami metai iš metų, bet problemos nėra sprendžiamos. Į pačių teismų pateikiamus poreikius strateginiuose

⁸ CCJE nuomonė (2012) Nr. 15 „Dėl teisėjų specializacijų“ [CCJE Opinions and Magna Carta - Consultative Council of European Judges \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/e/tcd/CCJE/Opinions/2012/15/15_01_2012_en.pdf)

⁹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2020 m. birželio 22 d. valstybinio audito ataskaita „Teismų sistema“ Nr. VAE-5. https://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2 (27-28 psl.)

¹⁰ CCJE nuomonė (2012) Nr. 15 „Dėl teisėjų specializacijų“ [CCJE Opinions and Magna Carta - Consultative Council of European Judges \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/e/tcd/CCJE/Opinions/2012/15/15_01_2012_en.pdf)

planuose taip pat iš esmės neatsižvelgiama. Kiekvienais metais skiriamas papildomas finansavimas iš esmės skirtas tik dalies skolų padengimui bei užtikrinti neišvengiamai atsirandančias išmokas (pvz., dėl priemonių už stažą ar minimalios mėnesinės algos padidinimo ir pan.). Realūs teismų poreikiai iš esmės motyvuotai nėra vertinami. Nėra motyvuoto paaiškinimo ir pagrindimo, kodėl ne teisėjams skiriami asignavimai nesiekia nustatyto etatų skaičiaus, ir tesiekia tik apie 80 proc. poreikio. Nors pagal anksčiau minėtus duomenis šiuo metu yra neužimta apie 10 proc. teisėjų etatų, vis dėlto net ir įvertinus šį aspektą, ne teisėjams skiriami asignavimai nėra pakankami.

2022 m. rugsėjo 16 d. vykusiam Visuotiniame teisėjų susirinkime buvo priimta rezoliucija, kuria atkreiptas dėmesys į itin prastą teismų finansinę situaciją (nepakankami ištekliai teismų bendruomenės atlyginimams, pašto išlaidoms ir kt.). Rezoliucijoje Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Prezidentas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė paraginti „susitelkti ir artimiausiu metu bendromis pastangomis išspręsti nepakankamo ir neadekvataus teismų sistemos finansavimo klausimą <...>; pasirašyti nacionalinį valdžių susitarimą, skirtą Lietuvos teisingumo sistemos finansavimo ir vystymosi problemoms spręsti; teismų darbo organizavimą, valstybės biudžeto formavimą reglamentuojančiuose įstatymuose įtvirtinti europinius standartus atitinkanti teismų sistemos finansavimo modelį“.

Kad teisingumo sistema veiktų efektyviai, būtina turėti pakankamai išteklių (įskaitant reikalingas investicijas į fizinę ir techninę infrastruktūrą) ir kvalifikuotų, tinkamai apmokytų visų kategorijų darbuotojų. Neturint tinkamos infrastruktūros, priemonių ir darbuotojų, turinčių reikiamą kvalifikaciją, įgūdžių ir galimybių toliau mokytis, kyla grėsmė teismų procesų ir sprendimų kokybei. Nepakankamas teismų finansavimas taip pat riboja teismų galimybes diegti inovacijas teismo procese, siekiant palengvinti teismų darbą, prisidedant ir prie teismo veiklos efektyvumo didinimo, kadangi didelė dalis finansavimo skiriama atlyginimams. Pavyzdžiui, Europos Sąjungoje vidutiniškai 70 proc. teismams skiriamo biudžeto išleidžiama teisėjų, teismo darbuotojų atlyginimams, tuo tarpu Lietuvoje – 88 proc., Airijoje – 37 proc.¹¹

Neefektyvus žmoniškųjų ir infrastruktūros išteklių naudojimas. Įvykdžius 2018 m. teismų reformą paaiškėjo, kad ne visi apylinkių teismų rūmai yra efektyvūs. Teismams skiriami finansiniai resursai sunaudojami pastatų išlaikymui, transportui ir pagalbinio personalo darbuotojų darbo užmokesčiui, nors teismo rūmuose dirba vidutiniškai 3-5 teisėjai, o bylų srautas teismo rūmuose ir teismo rūmų darbo krūvis, lyginant jį su bylų srautu Lietuvos apylinkės teismuose ir jų darbo krūvio vidurkiu, yra santykinai nedidelis. Vieno apylinkės teismo teisėjo ir jo komandos (teisėjo padėjėjo, posėdžių sekretoriaus) išlaikymas per metus valstybei kainuoja apie 76 tūkst. eurų.

Remiantis Nacionalinės teismų administracijos 2022 m. duomenimis apie teismų ir jų rūmų pastatų būklę, dalis teismų pastatų yra neefektyvūs, teismo rūmų veikloje akivaizdžiai nepanaudojami ir nereikalingi. Pavyzdžiui, Alytaus apylinkės teismo Lazdijų rūmų atveju teismo pastato plotas – 2 333,74 kv. m., teismo rūmuose dirba apie 20 teismo darbuotojų, todėl akivaizdu, kad pastatas teismo reikmėms yra per didelis, yra nenaudojamų, su teismo veikla nesusijusių patalpų. Viso pastato bendros išlaidos siekia 29 377,61 euro per metus (komunaliniai mokesčiai: šildymas, vanduo, nuotekų tvarkymas ir kt.). Atsižvelgiant į tai, būtina atsisakyti neefektyviai veikiančių teismo rūmų infrastruktūros, finansinius išteklius panaudojant žmoniškiesiems ištekliams.

Reaguojant į šias visuomenės ir teismų sistemos išsakomas problemas, parengti Įstatymų projektai, kuriais keičiamas apylinkių teismų žemėlapis ir kurie leistų didinti lėšų, skiriamų teismams išlaikyti, panaudojimo efektyvumą, optimizuoti, balansuoti apylinkių teismų, teismų rūmų, jų teisėjų darbo krūvį, didinti teisėjų specializacijos galimybes.

CPK projektu siekiama spręsti apylinkių teismų krūvio balanso problemą, spartinti civilinį procesą, paskirstant bylas, nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka, tarp visų apylinkių teismų, atsižvelgiant į jų darbo krūvį, taip pat didinant ieškinio sumą, kada ginčas laikomas ginču dėl nedidelių sumų, iki 5 000 eurų, apeliaciniu skundu ginčijamą sumą, iki kurios bylą apeliacine tvarka

¹¹ Europos Komisijos 2021 m. paskelbta Europos Sąjungos teisingumo rezultatų suvestinė https://commission.europa.eu/system/files/2021-07/eu_justice_scoreboard_2021.pdf, 27 psl.

nagrinėja vienas teisėjas, didinant iki 5 000 eurų. CPK projektu CPK 441 straipsnio 1 dalyje nustatyta ieškinio suma derinama su 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 861/2007, nustatančiame Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą (toliau – Reglamentas (EB) Nr. 861/2007), nustatyta ieškinio suma. Be to, didinant tiek nurodytą sumą, tiek apeliaciniu skundu ginčijamą sumą, iki kurios bylą apeliacine tvarka nagrinėja vienas teisėjas, atsižvelgta ir į kitų Europos Sąjungos valstybių narių reguliavimą, kada ginčas laikomas ginču dėl nedidelių sumų, į tai, kad šalies ekonomika išaugo, augo vidutinio darbo užmokesčio, prekių ir paslaugų kainų rodikliai (pavyzdžiui, remiantis Valstybės duomenų agentūros skelbiamais duomenimis, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių) 2022 m. lapkritį, palyginti su 2021 m. lapkričiu, padidėjo 13,1 proc.; Ekonominės raidos scenarijuje 2022–2025 metams, viešai paskelbtame Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto svetainėje, taip pat prognozuojamas vidutinio darbo užmokesčio augimas).

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymų projektus inicijavo Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2022 m. vasario 3 d. potvarkiu Nr. 25 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudaryta darbo grupė siūlymams pateikti ir galimoms teismų veiklos efektyvinimo bei teismų darbo krūvio sureguliuavimo priemonėms įvertinti. Galutinius Įstatymų projektus ir jų pagrindimą parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

Lietuvos Respublikos apylinkių teismų įsteigimo ir jų veiklos teritorijų nustatymo įstatyme (toliau – Apylinkių teismų įstatymas) nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje yra 12 apylinkių teismų (Alytaus apylinkės teismas, Kauno apylinkės teismas, Klaipėdos apylinkės teismas, Marijampolės apylinkės teismas, Panevėžio apylinkės teismas, Plungės apylinkės teismas, Šiaulių apylinkės teismas, Tauragės apylinkės teismas, Telšių apylinkės teismas, Utenos apylinkės teismas, Vilniaus regiono apylinkės teismas ir Vilniaus miesto apylinkės teismas), 11 iš jų yra su teritoriniais padaliniais – teismo rūmais. Bendras teismo rūmų skaičius – 48. Apylinkių teismus sudarančių teismo rūmų veiklos teritorijos atitinka savivaldybių teritorijas su tam tikromis išimtimis, pavyzdžiui, Klaipėdos miesto rūmų veiklos teritorija apima Klaipėdos miesto savivaldybės teritoriją ir Neringos savivaldybės teritoriją; Alytaus rūmų veiklos teritorija – Alytaus miesto savivaldybės teritoriją ir Alytaus rajono savivaldybės teritoriją; Prienų rūmų veiklos teritorija – Birštono savivaldybės teritoriją ir Prienų rajono savivaldybės teritoriją; Kauno rūmų veiklos teritorija – Kauno miesto savivaldybės teritoriją ir Kauno rajono savivaldybės teritoriją; Trakų rūmų veiklos teritorija – Elektrėnų savivaldybės teritoriją ir Trakų rajono savivaldybės teritoriją¹². Toliau pateikiamame žemėlapyje yra nurodytos esamos teismų veiklos teritorijos.

¹² Su teismo (teismo rūmų) veiklos teritorijomis galima susipažinti: www.teismai.lt (Visuomenei ir žiniasklaidai/Teismai ir teisėjai/ Teismų veiklos teritorijų sąrašas).

Nacionalinė teismų administracija 2020 m. gegužės mėn. apklausė reorganizuotus apylinkių teismus, prašydama pateikti informaciją apie 2018–2019 m. laikotarpį taikytas vidinio administravimo teisme priemones, skirtas vienodinti darbo krūvį tarp teismo rūmų. Apklausos rezultatai parodė, kad efektyviau taikyti vidinio administravimo priemones teismams trukdo ribotos galimybės perskirstyti bylas. Siekiant efektyviai spręsti darbo krūvio netolygumo aspektus apylinkių teismuose, Teisėjų tarybos 2022 m. lapkričio 25 d. nutarimu sudaryta darbo grupė pasiūlymams dėl optimalaus apylinkės teismo (teisėjo) darbo krūvio nustatymo kriterijų ir jo apskaičiavimo tvarkos pateikimo.

Vis dėlto būtina pažymėti, kad šis reguliavimas Teismų įstatyme buvo nustatytas siekiant nesumažinti asmenų prieigos prie teismo galimybių. Teismo fizinis pasiekiamumas gyventojams yra svarbus byloje, nagrinėjamosiose žodinio proceso tvarka, ir yra pagrindinis kontrargumentas tinklo optimizavimui. Tačiau didėjanti elektroninių bylų dalis ir pasiteisinusi nuotolinių teismo posėdžių vedimo forma, kurią tikslinga plėtoti, ypač baudžiamosiose byloje, parodė, kad teismo pasiekiamumas gyventojams iš esmės gali būti nepriklausomas nuo atstumo iki teismo rūmų.

2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, CPK, kitų susijusių įstatymų pakeitimai, kuriais atsisakyta kai kurių teismų vykdomų funkcijų, nesusijusių su tarp šalių kilusio teisinio ginčo sprendimu (pavyzdžiui, teismo leidimų sudaryti sandorius dėl šeimos turto išdavimo), dalį šių klausimų perduodant notarams bei antstoliams ir taip siekiant sumažinti teismų darbo krūvį, taip pat nuo 40 000 eurų iki 100 000 eurų padidinta ieškinio sumos, nuo kurios civilinės bylos pirmąja instancija priskiriamos apygardų teismams, riba, tai leidžia efektyviau paskirstyti apylinkių ir apygardų teismams tenkantį darbo krūvį. Tikimasi, kad šiais įstatymų pakeitimais bus daugiau kaip 10 proc. sumažintas bendras apylinkių teismų, nagrinėjančių civilines bylas, darbo krūvis, vis dėlto teisinis reguliavimas yra naujas, todėl jo įtaka apylinkių teismų darbo krūvio paskirstymui galutinai dar negali būti įvertinta.

Sprendžiant Vilniaus miesto apylinkės teismo itin didelio darbo krūvio problemą, vadovaujantis CPK 432¹ straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-171 nuo 2022 m. gegužės 1 d. nustatyta, kad bylos pagal pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo, kurie paduodami elektroninių ryšių priemonėmis, paskirstomos šiame įsakyme nurodytų teismų teisėjams, siekiant užtikrinti tolygų apylinkių teismų darbo krūvį, susijusį su gaunamomis bylomis. Minėtame įsakyme nustatyta, kad bylas pagal pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo, kurie paduodami elektroninių ryšių priemonėmis, nagrinėja visi apylinkių teismai, išskyrus Vilniaus miesto apylinkės teismą. Taigi, elektronine forma pateikiamų pareiškimų dėl teismo įsakymų, anksčiau priskirtų Vilniaus miesto apylinkės teismo kompetencijai, nagrinėjimas perduotas kitų apylinkių teismų kompetencijai. 2021 m. Vilniaus miesto apylinkės teisme bylos dėl teismo įsakymo išdavimo sudarė apie 40 proc. visų teisme išnagrinėtų bylų. Įdiegus pokyčius matyti, kad per šešis mėnesius Vilniaus miesto apylinkės teisme teismo įsakymai sudarė 4 proc. nuo visų teisme išnagrinėtų bylų skaičiaus., t. y. per šešis mėnesius teisme tokių bylų gauta žymiai mažiau.

Galiojančios CPK nuostatos nenumato galimybės bylas, kurios gali būti nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, automatizuotai paskirstyti tarp apylinkių teismų ir jų rūmų, atsižvelgiant į šių apylinkių teismų ir jų rūmų darbo krūvį. Tik CPK 62¹ straipsnis numato galimybę, konstatavus esminį darbo krūvio skirtumą apylinkės teismuose, esančiuose to apygardos teismo veiklos teritorijoje, apygardos teismo pirmininko nutartimi atsitiktine tvarka atrinktas bylas priskirti nagrinėti kito apylinkės teismo, esančio to paties apygardos teismo veiklos teritorijoje, teisėjams. Taip pat numatyta, kad pirmiausiai nagrinėti kito teismo teisėjams priskiriamos bylos, kurios šio kodekso nustatytais atvejais gali būti nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, taip pat bylos, kurias nagrinėja vienas teisėjas. Vis dėlto, vadovaujantis galiojančiu reguliavimu, kiekvienu atveju reikia visų pirma konstatuoti esminį darbo krūvio skirtumą apylinkės teismuose, be to, reikia priimti atitinkamą nutartį dėl bylų priskyrimo nagrinėti kito apylinkės teismo teisėjams. Tokios procesinės priemonės laikytinos nepakankamomis, siekiant efektyviai paskirstyti bylas, nagrinėtinas rašytinio proceso tvarka, tarp apylinkių teismų.

CPK 304 straipsnyje nustatyta, kad, kai apeliaciniu skundu ginčijama suma yra ne didesnė negu 2 000 eurų, apeliacine tvarka bylą nagrinėja vienas teisėjas, tačiau apeliacinės instancijos teismo pirmininkas arba Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, atsižvelgdamas į bylos sudėtingumą, turi teisę bylai nagrinėti sudaryti trijų teisėjų kolegiją.

Vadovaujantis galiojančiu CPK 441 straipsniu, bylos dėl pinigų sumų, neviršijančių 2 000 eurų, laikomos ginčais dėl nedidelių sumų priteisimo ir gali būti nagrinėjamos taikant paprastesnes taisykles. Šiame straipsnyje taip pat numatyta, kad byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka, jeigu dėl to yra bent vienos šalies prašymas. Reglamento (EB) Nr. 861/2007, kurio nuostatos buvo pakeistos nuo 2017 m. liepos 14 d., 2 straipsnyje nustatyta, kad šis reglamentas taikomas tarpvalstybinio pobūdžio, kaip apibrėžta 3 straipsnyje, civilinėms ir komercinėms byloms, neatsižvelgiant į teismo pobūdį, kai ieškinio suma, neskaičiuojant palūkanų, išlaidų ir sąnaudų, neviršija 5 000 eurų tuo metu, kai jurisdikciją turintis teismas gauna ieškinio formą. CPK 441 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad bylą nagrinėjantis teismas turi teisę pats nuspręsti, kokia forma ir tvarka nagrinėti bylą, o byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka, jeigu dėl to yra bent vienos šalies prašymas.

Teismų įstatymo 101 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad Vyriausybės nustatyta tvarka kompensuojamos teisėjo komandiruotės išlaidos, taip pat važiavimo išlaidos, kai vykstama nagrinėti bylą kitose negu teismo, kurio teisėjas ar teisėjai nagrinėja bylą, o kai teismas sudarytas iš teismo rūmų, – teismo rūmų, į kuriuos yra paskirtas bylą nagrinėjantis teisėjas ar teisėjai, patalpose. Ši teismų įstatymo nuostata nebūtų pakankama, atsižvelgiant į planuojamus apylinkių teismų ir jų rūmų veiklos teritorijų pasikeitimus. Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalyje nustatyta Teisėjų tarybos sudėtis pagal teismus, o 6 dalyje numatyti teisėjų tarybos nario įgaliojimai pasibaigimo pagrindai, tačiau nėra numatyta, kad, teisėją paskyrus kitos pakopos ar kitos jurisdikcijos teismo teisėju, pasibaigia jo, kaip Teisėjų tarybos nario, įgaliojimai, ir tai šiais atvejais neužtikrina minėto straipsnio 2 dalyje nustatytos Teisėjų tarybos sudėties pagal teismus išlaikymo.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Dėl apylinkių teismų reorganizavimo, apylinkių teismų rūmų jungimo ir veiklos teritorijų keitimo.

Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitoje „Teismų sistema“ raginama ieškoti sprendimų, padėsiančių spręsti minimalaus teismo (teismo rūmų) dydžio, optimalaus teisėjų skaičiaus ir specializacijos poreikio bei optimalaus teisėjo darbo krūvio klausimus. Šie klausimai turi būti sprendžiami kompleksiskai, tačiau esminė sąlyga – asmenims turi būti užtikrintas teismo paslaugų prieinamumas.

Statistiniai 2021 m. Lietuvos teismų veiklos rezultatų duomenys¹³ rodo, kad didžiąją visų bylų dalį sudaro civilinės bylos. Dauguma teismuose gaunamų civilinių bylų yra tvarkomos elektronine forma. 2021 m. elektroninių civilinių bylų dalis procentine išraiška siekė 85,39 proc. (133 868 bylų). Daugiausia elektroninių civilinių bylų pirmąja instancija išnagrinėta dėl teismo įsakymo išdavimo – 41,36 proc. Panaši tendencija išlieka ir 2022 m. Remiantis 2022 m. statistiniais duomenimis, teismuose išnagrinėtos 158 246 civilinės bylos, išnagrinėtų elektroninių civilinių bylų skaičius 2022 m. – 137 627, šių bylų dalis 2022 m. siekė 86,97 proc., o išnagrinėtų popierine forma tvarkytų civilinių bylų skaičius 2022 m. buvo 20 619¹⁴. Atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis civilinių bylų tvarkomos elektronine forma, teisėjo darbas ne teisėjo darbo vietoje palengvėja.

Vertinant teismų veiklos optimizavimo galimybes, atsižvelgta ir į 2013 m. birželio 23 d. Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) Teisingumo kokybės užtikrinimo darbo grupės (CEPEJ-GT-QUAL) pateiktas Teismų sistemos žemėlapių sudarymo rekomendacijas¹⁵:

- a) užtikrinti teisę į teisingumą teismo įstaigų artumo piliečiams prasme;

¹³ www.teismai.lt Visuomenei ir žiniasklaidai/Statistika/2021 m. Lietuvos teismų veiklos rezultatai, [teismai2023-taisytas.pdf](http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2023/03/teismai2023-1.pdf) 56-58 psl.

¹⁴ 2022 m. Lietuvos teismų veiklos rezultatai, <https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2023/03/teismai2023-1.pdf>

¹⁵ <https://rm.coe.int/europos-veiksmingo-teisingumo-komisija-cepej-teismu-sistemos-zemelapiu/16807482f4>

b) mažiausio dydžio teismo, kuriam pakaktų įvairių kompetencijų ir kuris galėtų užtikrinti, jog vykdys visas jam priskirtas funkcijas, nustatymą;

c) išlaidų mažinimą – optimaliai panaudoti teismo administravimo išlaidas, kurios negali ir neturi būti švaistomos;

d) užtikrinti, kad teismuose būtų teikiamos aukščiausios kokybės ir tinkamo veiksmingumo lygio paslaugos.

Taigi, optimizuojant teismų veiklą, būtina užtikrinti teismo paslaugų prieinamumą žmogui, sudarant galimybes atlikti procesinius veiksmus kuo arčiau asmens gyvenamosios vietos. Teisingumo taisyklių pakeitimas iš esmės negali padaryti neigiamos įtakos teisės į teisminę gynybą įgyvendinimui (teismo pasiekiamumui teritoriniu aspektu) ir taip dar labiau gilinti socialinę atskirtį atskiruose Lietuvos regionuose. Todėl teismai tais atvejais, kai kyla poreikis bylos nagrinėjimą organizuoti ne centriniame teismo pastate, numato posėdį organizuoti kitame teismo pastate, kuris būtų arčiausiai byloje dalyvaujančio asmens buvimo vietos (tai priklauso nuo konkretaus teisingumo pagrindo pagal procesinius įstatymus) arba rengti išvažiuojamuosius teismo posėdžius. Pavyzdžiui, jei asmuo gyventų Prienų rajono savivaldybėje, byla būtų teisinga Alytaus apylinkės teismo Alytaus rūmams, sujungus Prienų ir Alytaus rūmų veiklos teritorijas, liktų veikti Alytaus rūmų patalpos Prienuose (bylų nagrinėjimo vieta), kur asmeniui būtų sudaryta galimybė kreiptis į teismą.

Svarstant teisminės gynybos prieinamumą teritoriniu aspektu, vertinti šie esminiai kriterijai:

a) gyventojų skaičius atitinkamo teismo ar teismo rūmų veiklos teritorijoje;

b) atstumai tarp atskirų teismo rūmų (pastatų).

Apylinkių teismų ar teismo rūmų veiklos teritorijų apjungimą siūloma vykdyti vadovaujantis šiais principais: nuo centrinių teismo rūmų iki kitų to paties teismo rūmų būtų ne didesnis kaip 60 km atstumas (važiuojant keliu), išskyrus nereikšmingus skirtumus; yra išvystyta gera, patogi susisiekimo infrastruktūra.

Tais atvejais, kai nėra galimybių perkelti teismo rūmų veiklos į kitus to paties teismo rūmus, sujungus kelis to teismo rūmus, apjungus skirtingų apylinkių teismų teismo rūmus, pavyzdžiui, dėl patalpų trūkumo ir kt., fiziškai tokie teismo rūmai bus išlaikomi ir veikla organizuojama juose, ateityje periodiškai įvertinant, ar vis dar egzistuoja teismo infrastruktūros; jei taip, kuriuose teismo rūmuose tokią veiklą organizuoti efektyviau.

Analizuojant galimybes optimizuoti apylinkių teismus, vadovautasi šiais pagrindiniais kriterijais:

a) *Teismo geografinis išsidėstymas ir gyventojų skaičius*. Atstumai tarp teismo rūmų yra svarbūs, vertinant tiek teismų teritorinį prieinamumą gyventojams, tiek teisėjo darbo organizavimą (vykimo į bylos nagrinėjimo vietą trukmę). Gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos savivaldybėse yra svarbios numatant demografinius pokyčius bei vertinant teismo paslaugų poreikį atitinkamose teritorijose. Be to, būtina vertinti ir teismo veiklos teritorijos plotą.

b) *Bylų srautai ir darbo krūvis*. Gautų bylų srautai teismuose leidžia objektyviai įvertinti teismo paslaugų paklausą tam tikroje teritorijoje, o darbo krūviai – įvertinti teismo užimtumą. Buvo analizuojami 2019, 2020, 2021 ir dalies 2022 m. statistiniai duomenys.

c) *Teismo sudėtis ir žmogiškieji ištekliai*. Šiuo aspektu svarbu įvertinti teisėjų ir teismo darbuotojų skaičių, galimybes perkelti teisėjus ir darbuotojus į kitus teismus ar teismo rūmus. Vertinta, kad apylinkės teisme turėtų būti ne mažiau kaip 20 teisėjų etatų, teismo rūmuose – 7 teisėjų etatai (minimalus teisėjų etatų skaičius specializacijos įtvirtinimui).

d) *Teismo infrastruktūra ir jos išlaikymas*. Teismo patalpos, darbo ir klientų aptarnavimo sąlygos, atvykstančio nagrinėti bylą teisėjo ir teismo darbuotojų, atliekančių organizacinius veiksmus teismo posėdyje, darbo sąlygos, teismo patalpų išlaikymo kaštai bei ilgalaikių investicijų poreikis yra svarbūs efektyvios teismo veiklos organizavimo rodikliai.

e) *Papildomai atsižvelgta ir į*: galimybę organizuoti nuotolinius ir išvažiuojamuosius teismo posėdžius, panaikinus teismo rūmus ir (ar) perkėlus jų veiklą į kitus teismo rūmus; rašytinio proceso tvarka išnagrinėjamų bylų kiekius; prognozuojamus darbo krūvio pokyčius, įgyvendinus siūlomus pokyčius dėl apylinkių teismų veiklos optimizavimo; apylinkių teismų veiklos teritorijose esančias

prokuratūros, antstolių veiklos teritorijas ir atstumus nuo jų iki artimiausių teismo rūmų, taip pat centrinių rūmų.

Vadovaujantis nurodytais kriterijais, analizuotos kiekvieno apylinkės teismo galimybės optimizuoti veiklą ir tikslingumas sujungti ir (ar) panaikinti atitinkamo teismo rūmus, kurių veikla nėra efektyvi. Ministro Pirmininko sudaryta darbo grupė kreipėsi į Valstybės duomenų agentūrą ir, remiantis aukščiau išdėstytais kriterijais, atlikta duomenų dėl teismų geografinio išsidėstymo, bylų pasiskirstymo tarp teismų (ir jų rūmų), teisėjų darbo krūvių ir jų pokyčių pagal prognozuojamas apylinkių teismų ar teismo rūmų veiklos (teisingumo) teritorijas analizė. Nustatyta, kad optimizavus teismų tinklą pagal aukščiau išvardintus kriterijus, nebus pažeidžiama asmens teisė į teisingumą teismo artumo piliečiams prasme, bus sudarytos galimybės darbo krūvio subalansavimui tarp apylinkių teismų. Su Valstybės duomenų agentūros parengta analize (interaktyviais žemėlapiais ir švieslentėmis) galima susipažinti:

<https://storymaps.arcgis.com/stories/d0202ad896704b5cabbcbf2719c0aac0>

Reorganizavimo įstatymo projektu siūloma reorganizuoti Plungės apylinkės teismą išdalijimo būdu, šio teismo teisės ir pareigas išdalijant Klaipėdos apylinkės teismui ir Telšių apylinkės teismui. Siūloma, kad Plungės apylinkės teismo teisės ir pareigos, susijusios su Plungės apylinkės teismo Kretingos rūmais ir Plungės apylinkės teismo Palangos rūmais, pereitų Klaipėdos apylinkės teismui, o Plungės apylinkės teismo teisės ir pareigos, susijusios su Plungės apylinkės teismo Plungės rūmais ir Plungės apylinkės teismo Skuodo rūmais – Telšių apylinkės teismui. Visos po reorganizavimo pasibaigiančio Plungės apylinkės teismo teisės ir pareigos po reorganizavimo veiksiantiems Klaipėdos apylinkės teismui ir Telšių apylinkės teismui pereitų nuo 2024 m. sausio 1 d. Siekiant apsaugoti teisėjų teisėtus lūkesčius, siūloma numatyti, kad iki 2023 m. gruodžio 31 d. paskirti reorganizuojamo Plungės apylinkės teismo ir reorganizavime dalyvaujančių Klaipėdos apylinkės teismo ir Telšių apylinkės teismo teisėjai toliau dirba po reorganizavimo veikiančiuose Klaipėdos apylinkės teisme ir Telšių apylinkės teisme ir yra laikomi paskirtais į tą apylinkės teismą ar tuos teismo rūmus, kurių veiklos teritorijoje veikė atitinkami Klaipėdos apylinkės teismo, Plungės apylinkės teismo ar Telšių apylinkės teismo rūmai, į kuriuos jie buvo paskirti. Kitų apylinkių teismų reorganizuoti nesiūloma – visi likę apylinkių teismai išliktų veikiantys kaip atskiri juridiniai asmenys – biudžetinės įstaigos.

Pritardamas pasiūlytam teismų reorganizavimui, Seimas pirmiausia turėtų priimti Lietuvos Respublikos Seimo nutarimą „Dėl apylinkių teismų reorganizavimo“, kuriuo būtų inicijuojama reorganizavimo procedūra. Šio nutarimo projekte reorganizuojamų teismų pirmininkams pavedama nustatyta tvarka parengti, paskelbti ir pateikti Juridinių asmenų registrai šių teismų reorganizavimo sąlygų aprašą. Reorganizavimo įstatymo projekte teismų pirmininkams pavedama užtikrinti, kad visi veiksmai, susiję su po reorganizavimo pasibaigiančio Plungės apylinkės teismo išregistravimu iš Juridinių asmenų registro, būtų atlikti iki 2023 m. gruodžio 31 d. Reorganizavimo įstatymo projektas turėtų būti priimamas baigus Civiliniame kodekse numatytas pasirengimo reorganizavimui procedūras, kartu su reorganizuojamų teismų pirmininkų nustatyta tvarka parengtu ir paskelbtu šių teismų reorganizavimo sąlygų aprašu.

Apylinkių teismų įstatymo projektu siūloma, atsižvelgiant į esamų apylinkių teismų ir jų rūmų darbo krūvį, veikimo efektyvumą ir kitus aukščiau aptartus kriterijus, stambinti kai kurias apylinkių teismų rūmus, dalies rūmų atsisakyti, taip pat pakeisti dalies apylinkių teismų veiklos teritorijas.

Alytaus apylinkės teismo atveju siūloma sujungti šio teismo Alytaus rūmų, Lazdijų rūmų ir Prienų rūmų veiklos teritorijas, įstatyme numatant esamus tris rūmus apjungiančius Alytaus apylinkės teismo Alytaus rūmus. Šiuo metu veikiančiuose Alytaus apylinkės teismo Prienų rūmuose išliktų teismo infrastruktūra, o Alytaus apylinkės teismo Lazdijų rūmų infrastruktūros būtų atsisakoma kaip neefektyvios ir reikalaujančios daug išlaikymo kaštų (kaip minėta aukščiau, per metus pastato išlaikymo išlaidos siekia 29 377,61 euro). Taip pat siūloma apjungti Alytaus apylinkės teismo Druskininkų rūmus ir Varėnos rūmus, įstatyme numatant Alytaus apylinkės teismo Druskininkų rūmus, tačiau paliekant veikti ir Varėnos rūmų infrastruktūrą (šiuo atveju

teismo rūmai veikia viename pastate ir su kitomis institucijomis ir pastato išlaikymo kaštai pasidalinami su jomis).

Kauno apylinkės teisme siūloma sujungti Kauno apylinkės teismo Kauno rūmų ir Kaišiadorių rūmų veiklos teritorijas, paliekant Kauno apylinkės teismo Kauno rūmus ir kartu išlaikant Kauno apylinkės teismo Kaišiadorių rūmų infrastruktūrą. Taip pat siūloma sujungti Kauno apylinkės teismo Jonavos rūmus ir Kėdainių rūmus, įstatyme numatant Kauno apylinkės teismo Kėdainių rūmus ir išlaikant Kauno apylinkės teismo Jonavos rūmų infrastruktūrą.

Klaipėdos apylinkės teisme siūloma sujungti šį teismą sudarančius Klaipėdos apylinkės teismo Klaipėdos miesto rūmus ir Klaipėdos rajono rūmus, taip pat prijungti Plungės apylinkės teismo Palangos ir Kretingos rūmų veiklos teritorijas (atitinkami pokyčiai numatomi ir Reorganizavimo įstatymo projektu, reorganizuojant Plungės apylinkės teismą). Po reformos Klaipėdos apylinkės teismas sudarytų vieną teismingumo teritoriją ir veiktų be teismo rūmų, tačiau būtų išlaikyta minėtų esamų teismo rūmų infrastruktūra Palangoje, Kretingoje ir Gargžduose.

Marijampolės apylinkės teismo atveju siūloma sujungti Marijampolės apylinkės teismo Šakių rūmus ir Vilkaviškio rūmus, įstatyme numatant Marijampolės apylinkės teismo Vilkaviškio rūmus, tačiau išlaikant ir esamą Šakių rūmų infrastruktūrą. Taip pat liktų veikti šiuo metu esantys Marijampolės apylinkės teismo Marijampolės rūmai. Marijampolės apylinkės teismo Jurbarko rūmų veiklos teritoriją siūloma priskirti Tauragės apylinkės teismui.

Panevėžio apylinkės teisme siūloma sujungti Panevėžio apylinkės teismo Biržų rūmus ir Pasvalio rūmus, atsisakant neefektyvios ir reikalaujančios daug išlaikymo kaštų Pasvalio rūmų infrastruktūros. Pasvalio rūmų pastato išlaikymo išlaidos per metus sudaro 16 988,04 euro, iš jų – 4 554 eurai patalpų, žemės nuoma, 11 853,23 euro – komunaliniai mokesčiai ir 580,81 euro su pastato priežiūra susijusios išlaidos (pastato inžinerinių sistemų priežiūra, draudimas, apsauga, teritorijų priežiūra, valymas ir kt.). Taip pat siūloma sujungti Panevėžio apylinkės teismo Kupiškio rūmus ir Rokiškio rūmus, įstatyme numatant Panevėžio apylinkės teismo Rokiškio rūmus ir kartu išlaikant esamų rūmų infrastruktūrą. Likėtų veikti šiuo metu esantys Panevėžio apylinkės teismo Panevėžio rūmai.

Plungės apylinkės teismo kaip atskiros biudžetinės įstaigos siūloma atsisakyti, kaip minėta, Plungės apylinkės teismo Palangos ir Kretingos rūmų veiklos teritorijas prijungiant prie Klaipėdos apylinkės teismo, o Plungės apylinkės teismo Plungės rūmų ir Skuodo rūmų veiklos teritorijas – prie Telšių apylinkės teismo, atsisakant neefektyvios ir reikalaujančios daug išlaikymo kaštų Skuodo rūmų infrastruktūros. Atitinkami pokyčiai numatomi Reorganizavimo įstatymo projektu.

Šiaulių apylinkės teisme siūloma sujungti Šiaulių apylinkės teismo Joniškio rūmus, Pakruojo rūmus ir Radviliškio rūmus, paliekant veikti Šiaulių apylinkės teismo Radviliškio rūmus, išlaikant Joniškio rūmų infrastruktūrą ir atsisakant neefektyvios ir reikalaujančios daug išlaikymo kaštų Pakruojo rūmų infrastruktūros. Taip pat siūloma sujungti Šiaulių apylinkės teismo Kelmės rūmus ir Raseinių rūmus, įstatyme numatant Šiaulių apylinkės teismo Raseinių rūmus, ir išlaikyti Šiaulių apylinkės teismo Šiaulių rūmus.

Tauragės apylinkės teisme siūloma sujungti Tauragės apylinkės teismo Tauragės rūmus, Šilalės rūmus ir Marijampolės apylinkės teismo Jurbarko rūmus, įstatyme numatant Tauragės apylinkės teismo Tauragės rūmus ir išlaikant nurodytą šiuo metu veikiančių rūmų infrastruktūrą. Taip pat liktų veikti ir šiuo metu esantys Tauragės apylinkės teismo Šilutės rūmai.

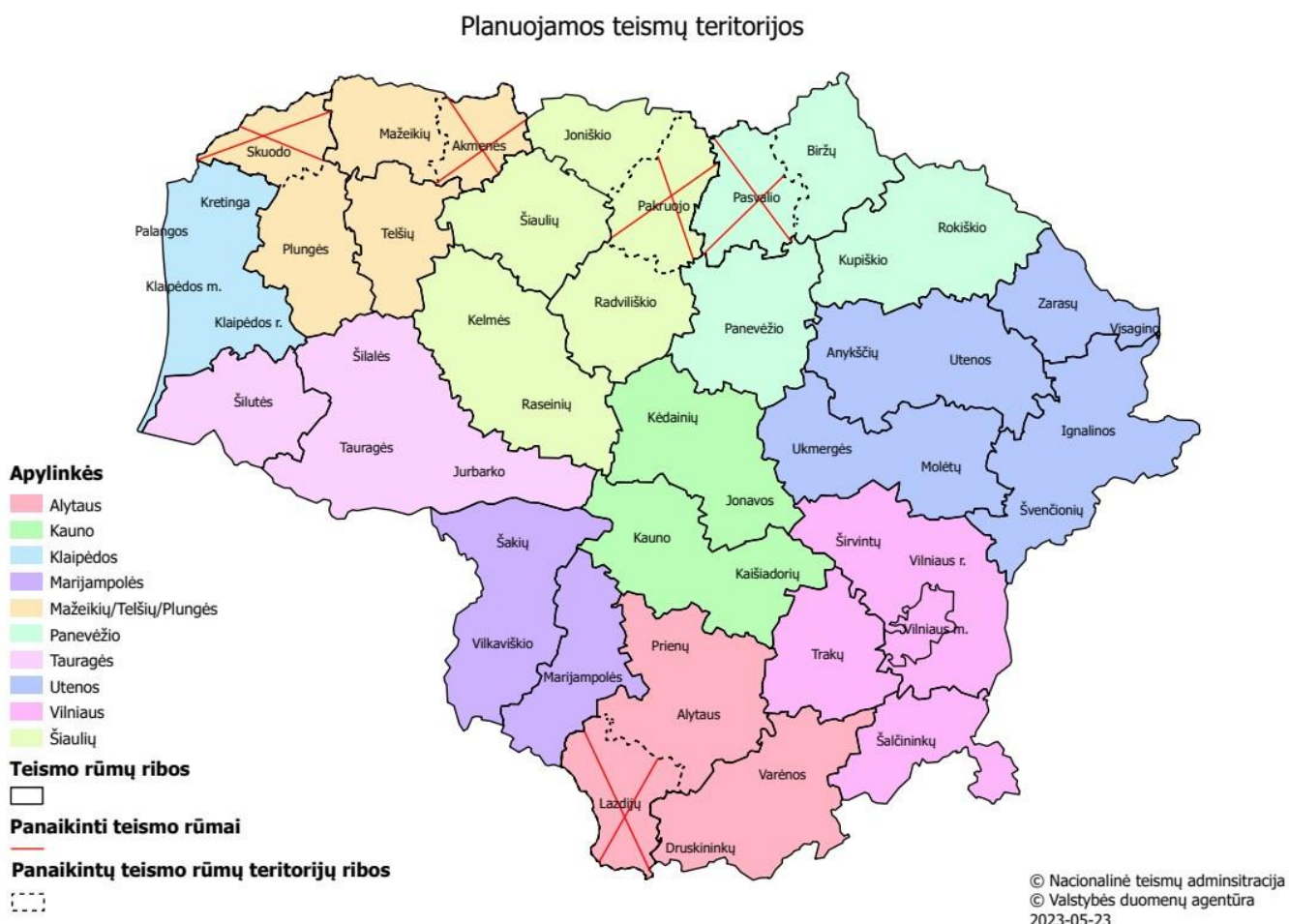
Telšių apylinkės teisme siūloma sujungti Telšių apylinkės teismo Mažeikių rūmus ir Akmenės rūmus, išlaikant Mažeikių rūmus ir atsisakant Akmenės rūmų infrastruktūros. Plungės apylinkės teismo Plungės rūmų ir Skuodo rūmų veiklos teritorijas siūloma prijungti prie Telšių apylinkės teismo, išlaikant Plungės rūmus ir atsisakant neefektyvios ir reikalaujančios daug išlaikymo kaštų Skuodo rūmų infrastruktūros. Liktų veikti šiuo metu esantys Telšių apylinkės teismo Telšių rūmai.

Utenos apylinkės teisme siūloma sujungti Utenos apylinkės teismo Ignalinos rūmus ir Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmus, įstatyme numatant Utenos apylinkės teismo Ignalinos rūmus, sujungti Utenos apylinkės teismo Visagino rūmus ir Zarasų rūmus, įstatyme numatant Utenos apylinkės teismo Zarasų rūmus, taip pat sujungti Utenos apylinkės teismo Molėtų

rūmus ir Vilniaus regiono apylinkės teismo Ukmergės rūmus, įstatyme numatant Utenos apylinkės teismo Ukmergės rūmus, išlaikant visų nurodytų rūmų infrastruktūrą.

Vilniaus regiono apylinkės teisme siūloma sujungti Vilniaus regiono apylinkės teismo Širvintų rūmus ir Vilniaus rajono rūmus, įstatyme numatant Vilniaus regiono apylinkės teismo Vilniaus rajono rūmus. Dėl atstumo nuo centrinių apylinkės teismo rūmų iki Šalčininkų ir Trakų rūmų, taip pat dėl geros Trakų rūmų infrastruktūros būklės siūloma palikti veikti esamus Vilniaus regiono apylinkės teismo Šalčininkų rūmus ir Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmus.

Atsižvelgiant į aptartus siūlomus pakeitimus, atitinkamai siūloma keisti ir apylinkių teismų ir jų rūmų veiklos teritorijas.

Apjungus aptartus apylinkių teismus, teismo rūmus, jų veiklos teritorijas, apylinkių teismų ir jų rūmų veiklos teritorijos būtų didesnės, taip būtų balansuojamas apylinkių teismų, jų rūmų darbo krūvis, bylos konkrečiuose teismuose ar rūmuose būtų skirstomos didesniame teisėjų skaičiui, absoliuti dauguma teisėjų turėtų galimybes specializuotis, taip būtų užtikrinama aukštesnė teisėjų kvalifikacija, greitesnis ir efektyvesnis bylų nagrinėjimas. Siūlomais pakeitimais būtų didinamas lėšų, skiriamų teismams išlaikyti, panaudojimo efektyvumas. Be to, numatoma pertvarka, atsižvelgiant į teismų ir jų rūmų darbo krūvį, leistų sumažinti teisėjų skaičių apylinkių teismuose.

Pažymėtina, kad apjungus apylinkių teismus ir jų rūmus ir padidinus bylų nagrinėjimo efektyvumą, asmenys ne tik galės gauti teismų sprendimus greičiau, bet ir bus užtikrinama prieiga prie teismo. Kaip minėta, dalyje esamų teismų rūmų bus išlaikyta infrastruktūra, darbo vietos teisėjams, todėl bylų nagrinėjimas galės vykti arti asmens gyvenamosios vietos ar buveinės. Tais atvejais, kai pagal naujas teismų ir jų rūmų veiklos teritorijas ir teisingumo taisykles byla bus priskirta nagrinėti teisėjui, kurio darbo vieta yra labiau nutolusi nuo asmens gyvenamosios vietos ar buveinės, numatomas teisėjo vykimasis nagrinėti bylą į arčiau asmens gyvenamosios vietos ar

buveinės esančius teismo rūmus ar teismo infrastruktūrą. Nors teisėjo vykimas nagrinėti bylą į kitą vietą pareikalaus papildomų valstybės biudžeto lėšų, tačiau tai bus daroma gana retai, prieš tai išnaudojus alternatyvias galimybes, pavyzdžiui, teismo posėdį organizuojant nuotoliniu būdu, dėl to bendras teismų reformos rezultatas leis sutaupyti lėšas. Numatomas valstybės biudžeto lėšų sutaupymas plačiau aptariamas šio aiškinamojo rašto 13 dalyje.

Teismo rūmų kaip fizinės infrastruktūros objekto (bylos nagrinėjimo vietos) poreikis tam tikroje vietovėje išlieka bylose, nagrinėtinose žodinio proceso tvarka, taip pat užtikrinant susipažinimą su bylomis, tvarkomomis popierine forma. Tačiau atsisakant teismo pastato vertintina galimybė ir išvažiuojamųjų posėdžių organizavimui, pavyzdžiui, savivaldybės suteiktoje patalpoje. Teismų išvažiuojamųjų teismo posėdžių organizavimui gali būti pasinaudota Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmų patirtimi, organizuojant posėdžius Elektrėnų savivaldybėje. Vilniaus regiono apylinkės teismas yra sudaręs neterminuotą bendradarbiavimo sutartį su Elektrėnų savivaldybe dėl patalpų skyrimo bylų nagrinėjimui, Elektrėnų savivaldybėje skiriami teismo posėdžiai, atsižvelgiant į poreikį, be to, sėkmingai išnaudojamos ir nuotolinių teismo posėdžių galimybės. Remiantis statistiniais duomenimis, į Elektrėnuose organizuotus teismo posėdžius asmenys atvykdavo mažiau nei trečdaliu atvejų, todėl padaryta išvada, kad asmenims nėra būtina turėti teismą šalia namų. Dėl susipažinimo su bylomis pažymėtina, kad, nuosekliai didėjant elektroninių civilinių bylų skaičiui, teismai galės organizacinėmis priemonėmis sudaryti galimybę asmenims susipažinti su elektroninių bylų medžiaga teismo patalpose, jiems artimiausiame teisme. Kaip minėta, 2022 m. teismuose išnagrinėtos 158 246 civilinės bylos, išnagrinėtų elektroninių civilinių bylų skaičius 2022 m. – 137 627, šių bylų dalis 2022 m. siekė 86,97 proc., o išnagrinėtų popierine forma tvarkytų civilinių bylų skaičius 2022 m. buvo 20 619. Susipažinimas su popierine forma tvarkomų bylų medžiaga taip pat galės būti užtikrintas organizacinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, bylas atvežant susipažinimui į artimiausią asmeniui teismą, bendradarbiaujant atskirų teismų administraciniam personalui ir pan. Be to, Nacionalinės teismų administracijos duomenimis, 2022 m. apylinkių teismuose civilinėse bylose gauti 2729 dokumentai dėl susipažinimo su bylų medžiaga, taigi, lyginant su bendru civilinių bylų skaičiumi, toks prašymų skaičius yra labai nedidelis.

Svarbu pabrėžti, kad asmenys, siekdami pateikti dokumentus teismui, taip pat ir elektroniniu būdu, gali naudotis pagal Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymą visiems gyventojams savivaldybėse užtikrinama pirmine valstybės garantuojama teisine pagalba. Savivaldybės nurodo, kad praktikoje savivaldybių specialistai, teikiantys pirminę valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, jau šiuo metu asmenims padeda išsiaiškinti, kokius dokumentus reikia pateikti teismui, kokių dokumentų trūksta, kaip pateikti dokumentus teismui, kaip tai padaryti elektroninio ryšio priemonėmis ir pan. Taigi, visoje Lietuvoje dokumentus teismui gali padėti pateikti ir nurodyti specialistai.

Apylinkių teismų įstatymo projektu taip pat siūloma įtvirtinti nuostatas, susijusias su teisėjų įgaliojimų tęstinumu, ir numatyti, kad pasikeitusio įstatymo nuostatos neturi įtakos iki įstatymo įsigaliojimo paskirtų apylinkių teismų teisėjų įgaliojimų vykdymui, o iki nurodytos datos paskirti apylinkių teismų, kurių struktūros keičiamos įstatymu, teisėjai toliau dirba po įstatymo įsigaliojimo veikiančiame atitinkamame apylinkės teisme ir yra laikomi paskirtais į tą apylinkės teismą ar tuos teismo rūmus, kurių veiklos teritorijoje veikė atitinkami teismo rūmai, į kuriuos jie buvo paskirti. Be to, tais atvejais, kai būtų panaikinta konkrečių teismo rūmų infrastruktūra ar kai anksčiau vieno apylinkės teismo sudėtyje buvę teismo rūmai būtų priskiriami kitam apylinkės teismui, vadovaujantis Teismų įstatymo 44² straipsnio nuostatomis, teisėjai būtų informuojami apie darbo sąlygų pasikeitimus Teisėjų tarybos nustatyta tvarka.

Atsižvelgiant į Reorganizavimo projektu ir Apylinkių teismų įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, taip pat siūloma keisti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo teismo, Lietuvos apeliacinio teismo, apygardų teismų įsteigimo, apygardų teismų veiklos teritorijų nustatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros reformavimo“ Nr. I-497 6 straipsnį, keičiant Klaipėdos apygardos teismo veiklos teritoriją ir iš jos išbraukiant Plungės apylinkės teismo veiklos teritoriją.

Dėl teisėjų korpuso formavimo ir optimalaus teisėjų skaičiaus.

Pažymėtina, kad ateityje teismų bendruomenėje planuojama nustatyti optimalaus teisėjo ar teismo darbo krūvio kriterijus, atitinkamai turėtų būti išgrynintos teisėjų korpuso formavimo kryptys ir kriterijai, kuriais remiantis ateityje būtų sprendžiama dėl teisėjų skaičiaus pokyčio. Optimizuojant apylinkių teismų tinklą, įvertinus šiuo metu laisvų ir atsilaisvinančių teisėjų vietų skaičių, pradėtas vykdyti atrankas į tam tikrus teismus, teisėjų skaičių numatoma sumažinti 10 proc., t. y. 49 etatais. Pavyzdžiui, 2022 m. gruodžio 1 d. duomenimis, 12 apylinkių teismuose yra 61 laisvas ir atsilaisvinantis etatas. Detaliau su informacija galima susipažinti Nacionalinės teismų administracijos interneto svetainėje: <https://www.teismai.lt/lt/teismams/siekiantiems-teisejo-karjeros/informacija-apie-laisvus-ir-atsilaisvinsiancius-etatus/1839>.

Šiuo metu teismuose dirbantys teisėjai nebūtų atleidžiami, siekiant sumažinti teisėjų skaičių, į tam tikruose regionuose atsilaisvinusias vietas, pavyzdžiui, dėl teisėjo įgaliojimų pasibaigimo, sulaukus įstatyme nustatyto amžiaus, atrankos nebūtų skelbiamos ar paskelbtos būtų sustabdomos. Nacionalinės teismų administracijos duomenimis, teisėjų, sulaukusių 65 m. amžiaus, skaičius per 2023-2028 m. teismuose pasieks 87.

Praėjus tam tikram laikotarpiui, pavyzdžiui, trejiems metams, po įvykusių teismų žemėlapio pokyčių, tikslinga atlikti Įstatymų projektais inicijuotų teisinio reguliavimo pakeitimų stebėseną, įvertinti, ar buvo pasiekti teisinio reguliavimo pakeitimų tikslai, įvertinant poreikį peržiūrėti ir apygardos teismų veiklos teritorijas ir sprendžiant dėl tikslingumo jas apjungti, organizuojant apeliacinės instancijos teismų pertvarką, pakartotinai peržiūrėti teismų pastatų infrastruktūrą (pasikeitus teismo sudėčiai), spręsti dėl teisėjų skaičiaus peržiūros, proporcingo paskirstymo ir kt. atsižvelgiant į tai, Apylinkių teismų įstatymo projekte siūloma numatyti *ex post* peržiūros nuostatą.

Lietuvos apeliacinis teismas, kaip bendrosios kompetencijos apygardų teismų administracinės veiklos priežiūrą (išorinį teismų administravimą) atliekantis subjektas, stebi ne vienerius metus išliekančią tendenciją dėl nevienodų darbo krūvių ir apygardų teismuose. Lietuvos apeliacinio teismo pirmininkas periodiškai sprendžia dėl galimybės perduoti bylas iš apygardos teismo, kuriam jos teismingos, kitam apygardos teismui. Tokiu būdu siekiama sumažinti tam tikrų apygardų teismų teisėjų darbo krūvio skirtumus, išlyginti išnagrinėjamų bylų skaičiaus rodiklius bei užtikrinti operatyvesnį bylų nagrinėjimą. Vis dėlto, analizuojant statistinius duomenis matoma, kad didžiosiose apygardose (Vilniaus ir Kauno) darbo krūvis vis tiek išlieka didesnis. Teisinio reguliavimo poveikio *ex post* vertinimas, be kita ko, sudarytų galimybes įvertinti pokyčių bendrosios kompetencijos teismų apeliacinėje instancijoje tikslingumą.

Dėl CPK pakeitimų.

Atsižvelgiant į tai, kad bylų, kurios nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, atveju nėra svarbu, kokio konkretaus teismo teisėjas nagrinės bylą, kur vyks bylos nagrinėjimas, CPK projektu siūloma įtvirtinti taisyklę, pagal kurią rašytiniai procesai (kuriems nėra taikomos išimtinio teismo teismo taisyklės) galėtų būti paskirstomi bendrai visiems apylinkių teismams ir jų rūmams, atsižvelgiant į teismų, jų rūmų darbo krūvį. CPK siūloma papildyti 62² straipsniu ir numatyti, kad bylos, kurios CPK nustatytais atvejais apylinkės teismuose gali būti nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, automatizuotai paskirstomos tarp apylinkių teismų ir jų rūmų, atsižvelgiant į šių apylinkių teismų ir jų rūmų darbo krūvį ir vadovaujantis Teisėjų tarybos patvirtintomis bylų paskirstymo taisyklėmis. Pastebėtina, kad panašus reguliavimas jau yra nustatytas Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2022 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-171, pagal kurį nuo 2022 m. gegužės 1 d. bylos pagal pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo, kurie paduodami elektroninių ryšių priemonėmis, paskirstomos šiame įsakyme nurodytų teismų teisėjams, siekiant užtikrinti tolygų apylinkių teismų darbo krūvį, susijusį su gaunamomis bylomis. CPK įtvirtintos šios bylų kategorijos, kurios gali būti nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka ir kurios būtų paskirstomos automatizuotai: dokumentinis procesas (CPK 427 straipsnio 2 dalis); teismo įsakymai (CPK 431 straipsnis, būtų paskirstomi tie pareiškimai dėl teismo įsakymo išdavimo, kurie paduodami paprasta rašytine forma, t. y. ne elektroninių ryšių priemonėmis; pastarieji pareiškimai paskirstomi pagal minėtą teisingumo ministro įsakymą); ginčai dėl nedidelių sumų priteisimo (CPK 441 straipsnio 2 dalis); ypatingosios teisenos tvarka nagrinėjamos bylos (CPK 443 straipsnio 5 dalis) – konkrečiai:

dėl juridinę reikšmę turinčių faktų nustatymo (CPK 444 straipsnis), dėl antstolių ir notarinių veiksmų (CPK 510, 511 straipsniai), dėl civilinės būklės aktų registravimo, įrašų atkūrimo, pakeitimo, papildymo, ištaisymo ar anuliavimo (CPK 515 straipsnis, nuo 2023 m. sausio 1 d.), dėl teisių atkūrimo pagal prarastus pareikštinius vertybinius dokumentus (šaukiamoji teisena) (CPK 517 straipsnis), dėl valdymo fakto patvirtinimo (CPK 526 straipsnis), dėl nuosavybės teisės įgijimo pagal įgyjamąją senatį fakto nustatymo (CPK 533 straipsnio 1 dalis), dėl daikto pripažinimo bešeimininkiu (CPK 534 straipsnis), dėl hipotekos ar įkeitimo teisinių santykių (CPK 544 straipsnis), dėl prarastos teismo ar vykdomosios bylos atkūrimo (CPK 570 straipsnis); dėl praleisto įstatymų nustatyto termino atnaujinimo (CPK 577 straipsnis, nuo 2023 m. sausio 1 d.); bylos dėl teismo leidimų išdavimo (CPK 582 straipsnio 1 dalis; išskyrus CPK 582 straipsnyje nurodytas bylas dėl teismo leidimų išdavimo, kurios nagrinėjamos žodinio proceso tvarka); pareiškimai teismui vykdymo proceso metu (CPK 593 straipsnio 3 dalis).

Taip pat siūloma nustatyti, kad automatizuotai paskirstytų bylų teisingumas nekeičiamas – bylą nagrinėjantis teisėjas (teisėjų kolegija) veikia teismo, kuriam byla teisinga, vardu. Analogiška nuostata įtvirtinta galiojančio CPK 62¹ straipsnio 4 dalyje. Siekiant, kad net ir nusprendus bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka, bylos nagrinėjimas nenutoltų nuo asmens gyvenamosios vietos ar buveinės, taip pat siekiant bylų nagrinėjimo efektyvumo, kartu siūloma įtvirtinti svarbią taisyklę, kad tais atvejais, kai atitinkamą paskirstytą bylą teismas nusprendžia nagrinėti žodinio proceso tvarka, byla nagrinėjama CPK 175² straipsnio nustatyta tvarka naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas, o jei bent viena šalis motyvuotai prašo nagrinėti bylą tiesiogiai dalyvaujant teismo posėdyje, nenaudojant informacinių ir elektroninių ryšių technologijų, ir teismas tokį prašymą pripažįsta pagrįstu arba teismas savo iniciatyva pripažįsta, kad būtinas bylos nagrinėjimas tiesiogiai dalyvaujant teismo posėdyje, nenaudojant informacinių ir elektroninių ryšių technologijų, bylos nagrinėjimas vyksta tame apylinkės teisme arba tuose teismo rūmuose, kuriems byla teisinga. Be to, jei atitinkamą bylą teismas nusprendžia nagrinėti žodinio proceso tvarka ir byla nagrinėjama naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas, šalis suteikiama teisė reikalauti užtikrinti galimybę pasinaudoti teismo informacinėmis ir elektroninių ryšių technologijomis (vaizdo konferencijomis, telekonferencijomis ir kita) to apylinkės teismo arba tų teismo rūmų, kuriems byla teisinga, patalpose, t. y. toje vietoje, kur šaliai tektų atvykti, jei byla žodinio proceso tvarka būtų nagrinėjama gyvai. Pažymėtina, kad teismai, sprendami dėl konkrečios bylos nagrinėjimo formos ir būdo parinkimo, privalės įvertinti individualios situacijos aplinkybes ir užtikrinti efektyvų teisės į teisingą teismą įgyvendinimą, kaip to reikalauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir Europos Žmogaus Teisių Teismo suformuota šios konvencijos taikymo praktika.

Atsižvelgiant į tai, kad CPK 321 straipsnyje įtvirtinta bendra taisyklė, kad apeliacinis skundas nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka, CPK projektu taip pat siūloma įtvirtinti taisyklę, pagal kurią būtų analogiškai paskirstomos bylos pagal apeliacinius skundus (atskirusius skundus) dėl neįsiteisėjusio apylinkės teismo sprendimo: CPK siūloma papildyti 62³ straipsniu ir numatyti, kad bylos pagal apeliacinius skundus (atskirusius skundus) dėl neįsiteisėjusio apylinkės teismo sprendimo, nutarties automatizuotai paskirstomos tarp apygardų teismų, atsižvelgiant į šių apygardų teismų darbo krūvį ir vadovaujantis Teisėjų tarybos patvirtintomis bylų paskirstymo taisyklėmis. Taip pat siūloma įtvirtinti jau minėtą taisyklę, pagal kurią, nusprendus bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka, bylos nagrinėjimas nenutoltų nuo asmens gyvenamosios vietos ar buveinės, taip pat šalis galėtų reikalauti galimybės pasinaudoti informacinėmis technologijomis teisme.

Siekama, kad dėl rašytinių procesų galiotų viena pagrindinė bylų paskirstymo taisyklė, t. y. kad tokios bylos būtų paskirstomos (perskirstomos) vieną kartą. Atsižvelgiant į tai, kartu su siūlomu CPK 62² straipsniu keičiama galiojančio CPK 62¹ straipsnio 6 dalis, išbraukiant nuorodą į bylų, kurios gali būti nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, prioritetą, kadangi šių bylų tolygų paskirstymą užtikrins naujos CPK 62² straipsnio nuostatos.

Siekiant, kad pagal naują teisinį reguliavimą galėtų būti paskirstomos ir bylos dėl ginčų dėl nedidelių sumų priteisimo, CPK 441 straipsnyje siūloma nustatyti konkrečią taisyklę, kad tokia byla

nagrinėjama rašytinio proceso tvarka, išskyrus atvejus, kai bylą žodinio proceso tvarka prašo nagrinėti bent viena šalis arba teismas pripažįsta, kad žodinis bylos nagrinėjimas būtinas.

Remiantis Nacionalinės teismų administracijos pateiktais 2022 m. statistiniais duomenimis, šiais metais apylinkių teismuose gautos 145 445 civilinės bylos. Pagal aptartas bylų kategorijas gauta apytikriai 30 000 civilinių bylų, taigi pagal naują siūloma reguliavimą tarp apylinkių teismų ir jų rūmų galėtų būti automatizuotai paskirstyta apie 30 000 civilinių bylų ir tai sudarytų apie 21 proc. visų gautų civilinių bylų. Pastebėtina, kad net apie 90 proc. pareiškimų dėl teismo įsakymo išdavimo yra paduodami elektroninių ryšių priemonėmis, šie teismo įsakymai perskirstomi pagal jau minėtą teisingumo ministro 2022 m. balandžio 27 d. įsakymą Nr. 1R-171. Remiantis 2022 m. statistiniais duomenimis, pagal šį įsakymą būtų perskirstoma daugiau kaip 51 000 bylų pagal pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo ir tai papildomai sudarytų apie 35 proc. visų gautų civilinių bylų.

Siekiant sudaryti sąlygas efektyviau nagrinėti civilines bylas apeliacinės instancijos teismuose, taip pat atsižvelgiant į tai, kad šalies ekonomika išaugo, augo vidutinio darbo užmokesčio, prekių ir paslaugų kainų rodikliai, CPK projektu taip pat siūlomi CPK 304 straipsnio pakeitimai, pagal kuriuos apeliaciniu skundu ginčijama suma, iki kurios bylą apeliacine tvarka nagrinėja vienas teisėjas, didinama iki 5 000 eurų. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju nėra keičiama CPK 304 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė, kad apeliacinės instancijos teismo pirmininkas arba Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, atsižvelgdamas į bylos sudėtingumą, turi teisę bylai nagrinėti sudaryti trijų teisėjų kolegiją ir kad nutartimi perduoti bylą nagrinėti trijų teisėjų kolegijai turi teisę ir bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teisėjas. Taigi, sudėtingų bylų atvejais išlaikoma galimybė sudaryti trijų teisėjų kolegiją. Remiantis Nacionalinės teismų administracijos pateiktais 2021 m. statistiniais duomenimis, šiais metais buvo apskūsti 928 sprendimai, priimti dėl ieškinių nuo 1 iki 2 000 eurų, ir 492 sprendimai, priimti dėl ieškinių nuo 2 000 iki 5 000 eurų.

CPK 441 straipsnio pakeitimais siekiama ieškinio sumą, kada ginčas laikomas ginču dėl nedidelių sumų, didinti iki 5 000 eurų. Kaip minėta, Reglamente (EB) Nr. 861/2007 taip pat nustatyta, kad šis reglamentas taikomas civilinėms ir komercinėms byloms, kai ieškinio suma, neskaičiuojant palūkanų, išlaidų ir sąnaudų, neviršija 5 000 eurų. Be to, remiantis Europos e. teisingumo portale skelbiama informacija¹⁶, reikalavimų dėl nedidelių sumų dydžiai, lygūs 5 000 eurų (ar apie 5 000 eurų), yra nustatyti Lenkijoje, Graikijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Maltoje, o kai kuriose kitose Europos Sąjungos valstybėse įtvirtinti dar didesni dydžiai (pavyzdžiui, Kroatijoje – daugiau kaip 6 000 eurų, Portugalijoje – 15 000 eurų, Liuksemburge – 10 000 eurų). Remiantis Nacionalinės teismų administracijos pateiktais 2021 m. statistiniais duomenimis, kaip minėta, šiais metais apylinkių teismuose gautos 141 182 civilinės bylos. Iš jų gauta 23 931 byla, kurioje ieškinio suma yra nuo 1 iki 2 000 eurų. Iš visų apylinkių teismuose gautų bylų yra 3 943 bylos, kuriose ieškinio suma yra nuo 2 000 iki 5 000 eurų ir tai sudaro 2,79 proc. visų gautų civilinių bylų. Taigi, pritarus siūlomam ieškinio sumos, kada ginčas laikomas ginču dėl nedidelių sumų, didinimui iki 5 000 eurų, taikant paprastesnes proceso taisykles papildomai galėtų būti išnagrinėjama apie 3 proc. civilinių bylų.

CPK projekte taip pat siūloma numatyti *ex post* peržiūros nuostatą, siekiant įvertinti teisinio reguliavimo pakeitimų įtaką apylinkių ir apygardų teismų darbo krūvio vienodinimui.

Pritarus siūlomiems CPK pakeitimams, būtų sudarytos sąlygos balansuoti apylinkių teismų krūvį, spartinti ir efektyvinti civilinį procesą.

Dėl Teismų įstatymo pakeitimų.

Apylinkių teismų įsteigimo projektu bus apjungiamos apylinkių teismų rūmų veiklos teritorijos, tačiau kai kuriais atvejais bus išlaikyta ir buvusių teismo rūmų infrastruktūra, todėl bus atveju, kai tų pačių apylinkės teismo rūmų teisėjams reikės vykti nagrinėti bylas iš vieno teismo rūmų patalpų į kitas patalpas. Atsižvelgiant į tai, Teismų įstatymo projektu siūloma išplėsti Teismų įstatymo 101 straipsnio 10 dalies nuostatą taikymą ir papildomai numatyti, kad, jei teismo ar teismo rūmų, į kuriuos yra paskirtas bylą nagrinėjantis teisėjas ar teisėjai, patalpos yra kelios, Vyriausybės

¹⁶ https://e-justice.europa.eu/42/LT/small_claims.

nustatyta tvarka teisėjo važiavimo išlaidos kompensuojamos, kai vykstama nagrinėti bylos kitoje gyvenamojoje vietovėje esančiose to paties teismo ar tų pačių teismo rūmų patalpose. Be to, siekiant, kad teisėjai aiškiai žinotų, kokiose konkrečiose patalpose gali būti jų darbo vieta, Teismų įstatymas papildomas nuostata, kad, jei teismo ar teismo rūmų patalpos yra kelios, Respublikos Prezidentas, skirdamas apylinkės teismo teisėją, nurodo gyvenamąsias vietas, kuriose esančiose teismo ar teismo rūmų patalpose teisėjas dirbs. Praktikoje Respublikos Prezidento dekretu būtų nurodomi konkretūs apylinkės teismo rūmai, į kuriuos skiriamas teisėjas, ir, pavyzdžiui, du miestai, kuriuose yra konkrečių teismo rūmų patalpos. Pažymėtina, kad visais atvejais, kaip minėta, teisėju būtų kompensuojamos važiavimo išlaidos, jei būtų poreikis vykti iš vieno teismo rūmų patalpų į kitas patalpas.

Siekiant užtikrinti nuoseklų Teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies, kurioje nustatyta Teisėjų tarybos sudėtis pagal teismus, nuostatų įgyvendinimą, kai teisėjas – Teisėjų tarybos narys siekia karjeros ir yra paskiriamas kitos pakopos ar jurisdikcijos teismo teisėju, Teismų įstatymo projektu taip pat siūloma įtvirtinti papildomą Teisėjų tarybos nario įgaliojimų pasibaigimo pagrindą – kai pasibaigia jo, kaip atitinkamo teismo (atitinkamos jurisdikcijos ir pakopos teismų grandies), nuo kurio (kurios) jis buvo išrinktas į Teisėjų tarybą, teisėjo, įgaliojimai.

Dėl Įstatymų projektų nuostatų įsigaliojimo.

Siekiant sudaryti reikiamas sąlygas pasirengti teismų reformai ir ją įgyvendinti, siūloma atidėti Įstatymų projektų nuostatų įsigaliojimą iki 2024 m. sausio 1 d.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Įstatymų projektuose siūlomo teisinio reguliavimo pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 dalyje.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimti įstatymai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimtų įstatymų įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Apylinkių teismų veiklos teritorijų ir CPK pakeitimai sukurtų teisinės prielaidas greitesniam ginčų sprendimui ir teisinės taikos tarp šalių atkūrimui, o tai darytų teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymų projektų atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai atitinka strateginio lygmens planavimo dokumentus. Įstatymų projektais prisidedama prie Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. +XIV-72, 195.2 punkte numatyto siekio – tęsti teisinio reguliavimo peržiūrą, atsisakant teismams nebūdingų funkcijų, efektyvinant teisminį procesą ir tokiu būdu sumažinant teismams tenkančių bylų krūvius ir padidinant teismų darbo kokybę, efektyvumą, greitį – įvykdymo. Taip pat Įstatymų projektais tiesiogiai įgyvendinama Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155, 8.3.3 papunktyje numatyta priemonė „priimti Vyriausybės sprendimą dėl apylinkių teismų tolesnio reorganizavimo ir teisėjų specializacijos didinimo, atsižvelgiant į teismų tinklo regionuose efektyvinimo ir teisėjų specializacijos didinimo galimybių vertinimą, atliktą su teismų savivaldos institucijomis“.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymų projektuose siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektuose nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas įvardijančių terminų, todėl projektai nevertintini Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus. Įstatymų projektais siūlomi apylinkių teismų žemėlapių pakeitimai atitinka 2013 m. birželio 23 d. Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) Teisingumo kokybės užtikrinimo darbo grupės (CEPEJ-GT-QUAL) pateiktas Teismų sistemos žemėlapių sudarymo rekomendacijas.

12. Įstatymų įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymų projektuose siūlomiems pakeitimams įgyvendinti reikės atitinkamai papildyti ar patikslinti šiuos įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus:

- Išlaidų, susijusių su laikinu teisėjo perkėlimu, ir teisėjo važiavimo išlaidų, kai jis vyksta nagrinėti bylos kitose patalpose, kompensavimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 1183;

- Bylų paskirstymo teisėjams ir teisėjų kolegijų sudarymo taisyklių aprašą, patvirtintą Teisėjų tarybos 2015 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 13P-123-(7.1.2).

Taip pat prireikus bus keičiami ar priimami kiti įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įvertinus bylų mažėjimo tendencijas, atsižvelgus į gyventojų demografines tendencijas regionuose, teismo administravimo bei organizavimo aspektus, optimizuojant teismų tinklą numatoma mažinti 10 proc. apylinkių teismų teisėjų skaičių (48 teisėjai) keliais etapais, pradedant 2024 m. ir baigiant 2026 m. Kartu analogišku skaičiumi būtų mažinamos teisėjų komandos – teisėjų padėjėjų, teismo posėdžių sekretorių skaičius, tai būtų ne realus asmenų atleidimas, o mažinamas neužimtų etatų skaičius. Šiuo metu apylinkių teismų teisėjų etatų skaičius – 491, faktinis teisėjų skaičius – 435. Pažymėtina, kad, sumažinus apylinkių teisėjų skaičių, teisėjų ir jų komandų (teismo posėdžių sekretorių, teisėjo padėjėjų) etatų sumažinimo atveju būsimas sutaupymas būtų sąlyginis, kadangi šiuo metu nėra finansuojama dalis teisėjų padėjėjų ir kitų pareigybių, tačiau toks sutaupymas sumažintų esamą deficitą ir leistų efektyviai perskirstyti teismų lėšas esamų pareigybių finansavimui. Visas sutaupytas finansavimas privalo likti teismų sistemai, nes, dirbančiųjų teismuose atlyginimai yra ypač maži, tad sutaupytos lėšos padėtų padengti šiuo metu nefinansuojamus teismų poreikius bei pagerinti darbo sąlygas.

Toliau pateikiamos lentelės su detaliais sutaupymais, mažinant teisėjų ir jų komandų skaičių, taip pat nurodyti etatų mažinimo etapai.

Etapai	Laikotarpis	Mažinamas teisėjų etatų skaičius	Teisėjo DU dydis (su mokesčiais) 2022	Sutaupymų suma (EUR)
I etapas	2024	23	41 051,09	944175,07

II etapas	2025	14	41 051,09	574715,26
III etapas	2026	11	41 051,09	451561,99
	Iš viso:	48	Iš viso:	1970452,32

Etapai	Laikotarpis	Mažinamas teisėjų padėjėjų etatų skaičius	Padėjėjo DU dydis 2022 (su mokesčiais)	Sutaupymų suma (EUR)
I etapas	2024	23	20018,8	460432,4
II etapas	2025	14	20018,8	280263,2
III etapas	2026	11	20018,8	220206,8
	Iš viso	48	Iš viso	960902,4

Etapai	Laikotarpis	Mažinamas teismo posėdžių sekretorių etatų skaičius	Sekretoriaus DU dydis 2022 (su mokesčiais)	Sutaupymų suma (EUR)
I etapas	2024	10	14697,3	338037,9
II etapas	2025	14	14697,3	205762,2
III etapas	2026	11	14697,3	161670,3
	Iš viso	48	Iš viso	705470,4

Visų etapų metu, mažinant teisėjų ir jų komandų skaičių, **būtų sutaupyta beveik 3 637 tūkst. eurų** (3 636 825,12 euro) darbo užmokesčio išlaidų, o sutaupymai kiekvieno etapo metu būtų proporcingi mažinamų etatų skaičiui. **Vidutiniškai kasmet būtų sutaupoma apie 1 213 tūkst. eurų.** Toliau pateikiama lentelė su detaliais sutaupymais kasmet (pagal etapus), mažinant teisėjų ir jų komandų skaičių.

Etapai	Laikotarpis	Sutaupymų suma (EUR) mažinant teisėjų etatų skaičių	Sutaupymų suma (EUR) mažinant teisėjų padėjėjų etatų skaičių	Sutaupymų suma (EUR) mažinant teismo posėdžių sekretorių etatų skaičių	Sutaupymų suma (EUR) iš viso
I etapas	2024	944175,07	460432,4	338037,9	1 742 645,37
II etapas	2025	574715,26	280263,2	205762,2	1 060 740,66
III etapas	2026	451561,99	220206,8	161670,3	833 439,09

Iš viso		1970452,32	960902,4	705470,4	3 636 825,12
----------------	--	-------------------	-----------------	-----------------	---------------------

Teismų pertvarkos metu taip pat būtų sutaupomas 5 teismo rūmų administracinio ir pagalbinio personalo darbo užmokestis (neefektyviai veikiantys teismo pastatai, kuriuos siūloma uždaryti). Kasmet, skaičiuojant nuo 2024 m. sausio 1 d., būtų sutaupoma apie 482 tūkst. eurų (482 018,09 euro). Toliau pateikiama lentelė su detaliais sutaupymais.

Teismas	Rūmai	Iš viso valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis	Su darbdavio mokesčiais (EUR)
Šiaulių apyl. t.	Pakruojo	5	74 669,96
Panevėžio apyl. t.	Pasvalio	6	99 759,11
Alytaus apyl. t.	Lazdijų	11	138 888,78
Plungės apyl. t.	Skuodo	5,5	82 753,74
Telšių apyl. t.	Akmenės	6	85 946,49
	Iš viso kasmet	33,5	482 018,09

Plungės ir Telšių apylinkės teismų jungimo į vieną teismą atveju besidubliuojančio administracinio personalo darbo užmokestis kasmet leistų sutaupyti apie 139 tūkst. eurų (138 522,38 euro). Toliau pateikiama lentelė su detaliais sutaupymais.

Pareigybė	Pareiginė alga, kai BD 186 Eur		Su darbdavio mokesčiais (EUR)
1 Teismo pirmininko ir teisėjo koefic. skirtumas (18.2-16.2)	2	370	5 434,39
1 Teismo kancleris	17	3162	46 193,03
1 Vyriausiasis buhalteris	10	1860	27 172,37
1 Vyr. specialistas (finansininkas)	7	1302	16 326,06
1 Teismo administracijos sekretorius	5,5	1023	12 827,62
1 Ūkio skyriaus vedėjas	8	1488	18 114,91
1 Raštinės spec./Archyvaras	5,5	1023	12 454
Iš viso kasmet			138 522,38

Teismų pertvarkos metu taip pat kasmet būtų sutaupomas 5 teismo neefektyviai veikiančių teismo pastatų išlaikymo išlaidos – kasmet apie 93 tūkst. eurų (92 983,72 euro) pagal 2022 m. faktinius išlaikymo duomenis. Toliau pateikiama lentelė su detaliais sutaupymais.

Teismas	Teismo rūmai	Iš viso bendros pastato išlaidos metams, eurai	Nuoma (Patalpų, žemės sklypo ar kt.)	Komunaliniai mokesčiai (šildymas, vanduo, nuotekų tvarkymas ir kt.)	Su pastato priežiūra susijusios išlaidos (pastato inžinerinių sistemų priežiūra, draudimas, apsauga, teritorijų priežiūra, valymas ir kt.)
Šiaulių apylinkės teismas	Pakruojo rūmai	15 571,00	0,00	15 515,00	56,00
Panevėžio apylinkės teismas	Pasvalio rūmai	15 471,76	4 554,00	10 308,43	609,33
Alytaus apylinkės teismas	Lazdijų rūmai	29 377,61	0,00	29 377,61	0,00
Plungės apylinkės teismas	Skuodo rūmai	18 302,17	0,00	16 653,71	1 648,46
Telšių apylinkės teismas	Akmenės rūmai	14 261,18	0,00	12 545,76	1 715,42
Iš viso kasmet		92 983,72	4 554,00	84 400,51	4 029,21

Teisėjų tarybos ir Nacionalinės teismų administracijos atliktais paskaičiavimais, įgyvendinus apylinkės teismų reformą, **kasmet teismų sistema sutaupytų apie 1 927 tūkst. eurų** ir šias lėšas teismų sistema galėtų panaudoti likusių teismų veiklos gerinimui, sritims, kurioms šiuo metu skiriamas nepakankamas finansavimas.

Teisėjų taryba ir Nacionalinė teismų administracija atliko preliminarinius paskaičiavimus, kiek ir kokių išlaidų reikės apylinkių teismų reformos poreikių įgyvendinimui 2024 m.: teismų veikloje naudojamų informacinių sistemų (Lietuvos teismų informacinės sistemos (LITEKO) ir Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo e.teismas.lt (EPP) ir kt.), teismų interneto svetainės Teismai.lt pritaikymui – apie 355 tūkst. eurų; transporto išlaidoms, siekiant užtikrinti teisėjo mobilumą po teismų žemėlapiu pertvarkos, – apie 330 tūkst. eurų; teisėjų mobilaus darbo užtikrinimui (kompiuterinė įranga ir kt.) – apie 120 tūkst. eurų; reformos viešinimui ir visuomenės informavimui – apie 80 tūkst. eurų; atleidžiamo administracinio ir pagalbinių personalo išėtinėms išmokoms – apie 170 tūkst. eurų. Tai sudarytų **apie 1 055 tūkst. eurų**. Pažymėtina, kad tai **yra vienkartiniai reformos įgyvendinimo kaštai, kurie būtų patiriami tik 2024 m.**, vėlesniais metais reformos įgyvendinimas **kasmet pareikalaus apie 20 tūkst. eurų** padidėjusioms teisėjų vykimo į bylos nagrinėjimo išlaidoms (kuriai) padengti.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektais siūlomi pakeitimai išsamiai išanalizuoti Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2022 m. vasario 3 d. potvarkiu Nr. 25 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarytoje darbo grupėje siūlymams pateikti ir galimoms teismų veiklos efektyvinimo bei teismų darbo krūvio sureguliuavimo priemonėms įvertinti.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „teismas“, „teismo rūmai“, „rašytinis procesas“, „teisingumas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.